

הישיבה השלוש-מאות-ועשרים-ושש של הכנסת השישית

יום שלישי, ל' תשרי תשכ"ט (22 אוקטובר 1968)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.00

א. הצעת סיעת המרכז החופשי להביע אי-אמון לממשלה

אלה – נכונות ישראלית לגמישות בפירושו של מושג השלום, כגון לגבי החלפת נציגויות מדיניות, גבולות פתוחים וכיוצא באלה.

במלה אחת: לאחר הנצחון האדיר אנו עלולים להיות ניצבים לפני סכנה שוחרז למצב שלא יהיה שונה בהרבה – לא מבחינה טריטוריאלית ולא מבחינה מדינית – מהסכמי שביתת-הנשק של רדוס, אשר הולידו את מלחמות 1957 ו-1967. אולי בהבדל אחד, שהפעם, בסופו של דבר, ייווצר מצב אשר בו יגיעו הסובייטים למבואות תל-אביב וירושלים. ואין זה קובע כלל, אדוני היושב-ראש, אם העמדות הללו הוגדרו מפורשות בהחלטת ממשלה פורמלית ואם כל השרים מובאים בסוד כל ההתייעצויות, כשם שמראית פני הצדק חשובה לא פחות מן הצדק, כן גם המשמעות הכוללת העולה מנאומים, משיחות, ממגעים ומפירושים קובעת, ובצדק, אף יותר מן הנוסחה המשפטית המצועצעת, אשר לעתים קרובות מיועדת להסוות יותר מאשר לחשוף, ויש אף שלמטרות פנים יותר מאשר לזירה החיצונית.

ובל יאמר איש שכל ההכרזות, הנאומים והתכניות אין בהם ממש, שכן תכסיס מחוכם הוא כדי להקל על מעמדנו הבין-לאומי; ובל נשליך את כל ייחבנו על העיקשות האי-רציונאליות של האויב. הנסיגה המדינית הישראלית היא כל כך מוחשית ועמוקה, שלא רחוק היום וגם מקבלי החלטות חרטום – על "לא שלום, לא משא-ומתן ולא הכרה" – בעצת אדוניהם הסוביי-טיים, עלולים להתפכח ולתפוס אותנו במלכודת שטמנו לעצמנו. לא את האויב מוליכה הממשלה שולל, אלא את הציבור הישראלי.

טלו, למשל, את עקרון המשא-ומתן הישיר. ביום 30 באוקטובר 1967 הכריז ראש הממשלה בכנסת: "אין כל טעם להיכנס לדיון בדבר תנאי ההסדר, אלא במשא-ומתן ישיר. אם ייפתח משא-ומתן כזה, נגיש את הצעותינו ותנאינו לכריתת חווי שלום". ושר החוץ אמר בכנסת ביום 5 בדצמבר 1967 את הדברים הבאים: "אנו משוכנעים, שאין דרך להסכמים אלא משא-ומתן ישיר. הסכם בלי משא-ומתן לא היה ולא נברא. מבחינה עקרונית אין ישראל חייבת את רשאותיה להשלים עם נידוי והחרמה מצד ממשלות התובעות היענות לדרישותיהן. ומבחינה מעשית – אין תקדים בעולם ובהיסטוריה להשגת הסכם כלשהו בין ממשלות ריבוניות ללא נכונות הדדית להיפגש ולהתוודע זו אל זו". והנה ביום 8 באוקטובר 1968 הכריז מר אבן, בפנותו לא"ם – והוא הדובר המוסמך לכך בשם הממשלה כולה:

In the meantime, we continue to be ready to exchange ideas and clarifications on certain matters of substance through Ambassador Jarring with any Arab Government willing to establish a just and lasting peace with Israel.

הי"ד ק. לוז:

אני פותח את ישיבת הכנסת. על סדר-היום הצעת סיעת המרכז החופשי להביע אי-אמון לממשלה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החופשי):

אדוני היושב-ראש, בית נכבד. "הבאתי לכם שלום של כבוד" – הכריז נוויל צ'מברלין, ראש ממשלת בריטניה, שעה שחזר בדיוק לפני שלושים שנה ממינכן, שם כרת עם היטלר את ההסכם על הפקרת השטחים הצ'כיים. הוא נתקבל בתרועות על-ידי רוב הציבור והפרי-למנט הבריטי.

"הסדר של כבוד" חיתה חמימרה של שר-החוץ אבא אבן בנאומו האחרון בעצרת האומות המאוחדות, זה הנאום בו הכריז מפורשות כי ישראל מקבלת על עצמה את העקרונות של החלטת מועצת הבטחון מ-22 בנובמבר, המחייבת את נסיגת ישראל משטחים ששוח-דרו במלחמת ששת הימים; זה הנאום בו סיפר על פניותיו המרובות וההפצרות האין סופיות שהפציר בנאצר להואיל ולהיענות להצעותיו.

המדיניות ההיא של ראש ממשלתה הנבחר של בריטניה הביאה עליה, ועל העולם כולו, תוך שנה בלבד, את מלחמת העולם העקובה מדמם של עשרות מיליוני הרוגים ונרצחים, בהם רוב יהודי אירופה.

הריני בא היום בשם סיעת המרכז החופשי לקרוא לבית להביע אי-אמון לממשלה ולהזעיק את הציבור בישראל נוכח הסכנה החמורה, שהדרך-לא-דרך, שאלה דחקה את עצמה ממשלה זו, מרחיקה את השלום מאתנו והלאה ועלולה להביא עלינו במועד לא-רחוק מלחמה חדשה ומרה ואיום מיידי על עצם קיומנו.

בין שהדבר יאושר רשמית ובין שיוכחש – כפי שהוכחו עובדות לרוב, וכפי שהוכחו רשמית ובתוקף הידיעה על כניעה לסחטנות, אל-פתח" בפרשת מטוס אל-על" – עובדה דח-משמעית היא כי הגורמים הבין-לאומיים, וכן האויב, משוכנעים עתה כי בממשלת ישראל התגבשו העמדות הבאות:

(א) הסכמה והזדהות עם החלטת מועצת הבטחון מנובמבר 1967, השוללת עקרונית סיפוח שטח כל שהוא ששוחרר במלחמת ששת הימים.

(ב) ויתור על עקרון המשא-ומתן הישיר, שהיה אבן-פינה במדיניות הישראלית עד לפני פרק זמן קצר.

(ג) נכונות עקרונית לויתור על מרבית שטחי יהודה ושומרון ומרבית סיני.

(ד) נכונות למסור לידן ריבונות מדינית בהר-הבית שבירושלים, ובסמוך לו, וכן שטח מעבר שיחבר אותו לאזורי יהודה, אשר יימסרו, כאמור, לירדן.

(ה) באשר לשלום – התמורה הצפויה בעבור כל

ואת השלום גם יחד. ממשלת ישראל מוכנה לוותר על השטחים תמורת, הסדר שלום; אם היא תעשה זאת, תאבד את השטחים ואת השלום גם יחד.

איגרות השתדלנות הבהולות והאומללות של שר החוץ — אשר כמה מהן מנה בנאומו באו"ם — וריצותיו על פני בירות העולם מצעידות אותנו אחורה. אנו חלשים מכדי להתחנן לשלום. אנו חזקים במידה מספקת כדי להתחיל בעשיית השלום. לא לדבר על השלום, אלא לעשותו. השלום היחידי הניתן לביצוע הוא כאן, בארץ ישראל המאוחדת, המשוחררת, בריבונות ישראלית בלתי-מסויגת; שלום עם הערבים היחידים שיש להם דין דברים אמיני אתנו. ואלה יסודותיו:

(א) ארץ-ישראל בריבונות ישראלית אחת היא, ושוב לא תחולק; מסע התנחלות בהיקף ממלכתי בכל המרכיבים של השטחים יבטא את הודהותנו עם הארץ ואת שיבתנו לצמיחות.

(ב) ערביי ישראל שיבחרו להישאר בארץ-ישראל, ולהביע נאמנות למדינה, יהיו לאזרחים שוויוניים, על-פי חוק אזרחות חדש, וישולבו בחיי החברה, המשק והמדינה.

(ג) ישראל תיוזם מיד ותתחיל בביצוע של תכניות פיצוי או שיקום לפליטים הערביים המצויים בשטח ישראל. (ד) ישראל תושיט יד לשלום לכל מדינה מזרח-תיכונית שתכיר במציאות החדשה, אשר היא בלבד תרתיע ממלחמה ותיצור את האיוון הסביר המהווה תנאי מוקדם לשלום אמת.

ובאנו ידידנו בעולם החופשי נשמיע את האמת הגדולה, אשר יצאה מפיו של שר ההגנה האמריקאי — בהקשר אחר — לפני מספר שבועות. ואלה היו דבריו: „את עניין השלום נקים על סלע הכוח“. ועוד נוסף: „אנו כלנו חדורי הכרה והערכה על כל ביטויי הידידות — והם חיוניים — שאנו זוכים בהם. אך לעולם לא נשכח כיצד שתק העולם נוכח אימי אושוויץ, כיצד לא נע לעזרת צ'כוסלובקיה, כיצד אינו מגיד אצבע להושיע את ביאפדה. בעבורנו יש בדבריו הפשטות והעמוקים של שר ההגנה האמריקאי משמעות כפולה ומכופלת. וסלע הכוח שלנו, עליו נשיתת את בניין השלום, הם גבולות תיה הנוכחיים של ארץ-ישראל המאוחדת.

זו אינה דרכה של ממשלה זו. ממשלה זו פועלת מתוך חולשת עצבים הדוחפת לתבוסות, אשר תמיד מזמינה פורענויות על נושאייה.

ממשלה זו גם טורדה מכדי להתמסר כליל לבעיות הבטחון והשלום. היא שקועה במלחמות היהודים. במהלך המלחמות הללו האשים בטאון אחת המפלגות, בעלות ההשפעה הגוברת בממשלה, מפ"ם, את האיש המופקד על בטחוננו וחיינו, את שר הבטחון, כי בעיניו עדיפים תכסיסי שלטון על טובת המדינה, כי הוא נועץ, זו לא הפעם הראשונה, מקלות בגלגלי המדיניות הישראלית, וכי הוא פוגע ומחבל. כאשר אלו שיטות פעולתה המזעזעות של מפלגה חשובה ומשפיעה בממשלה — ולא שלה בלבד — כלפי האיש אשר הוצב לעמוד בשער, ואשר פעולותיו בתחום הבטחון זוכות להוקרת העם כולו, האם יש בר-דעת שיתן אמון בממשלה זו, המצטיינת בתקיפותה הפנימית ובכריזמיותה כלפי חוץ?

ידוע אני, אדוני היושב-ראש, כי רבים הם במפלגת העבודה, ואף במפ"ם, אשר לבם אינו שלם עם הדרך

כאן מדובר על עניינים של ממש במשא ומתן בלתי-ישר, אשר גונה על-ידי שר החוץ כאמצעי חסר שחר לשלום אמת.

אם זו אינה נסיגה מדינית עקרונית יסודית, אם זו אינה ראשית הכניעה של המנצחים בפני המנוצחים — מהי נסיגה?

אדוני היושב-ראש, את הנכונות הממשלתית לנסיגות טריטוריאליזם מרחיקות-לכת — איש לא יהיה עוד להכחיש. הלא היא מוצהרת גלויות בכל הפרוטוקולים של האו"ם ושל הבית הזה. בכל הלשכות המדיניות ובכל העתונות העולמית אתה שומע וקורא כי הישראלים אומרים מפורשות, כי הם לא רק מוכנים, אלא אף משתוקקים, להשתחרר מן הנטל של הגדה המערבית על אוכלוסייתה הערבית. והתוצאות אינן מאחרות לבוא. האוכלוסיה הערבית בשטחים המשוחררים מסיקה את מסקנתה; הנוער הערבי מסיק את מסקנותיו בדרכו שלו; הגורמים האויבים הקיצוניים מרימים ראש וגורפים רבים בעקבותיהם. ובמו ידינו אנו מחבלים בשלום היחיד, הממשי והריאלי, אשר לאל ידינו לבצע בשעה זו, השלום עם ערביי ארץ-ישראל המערבית במסגרת הריבונות הישראלית.

שמונה-עשר חודש חלפו מאז הובס האויב ושוחררה הארץ, ושכם ושילה ויריחו ובית-לחם עומדות בשוממותן, שוממות מיהודים. אכן, כל יום נוסף שבו אנו יושבים בשטחים המשוחררים ככובשים צבאיים גרדיא ולא כעם שחק הביתה; כל יום נוסף שבו אנו מקיימים את החוק הישראלי, המצרי והסורי בשטחים אלה של ארץ-ישראל; כל יום נוסף שבו אנו נמנעים מהתנחלות המונית, ממלכתית; כל יום נוסף שבו אנו מתחמקים משילובם של השטחים החדשים, על יושביהם, בישראל — מערער את מעמדנו, מחבל בסיכונינו, ממיט עלינו קרבות ומקרב את המלחמה הבאה.

אדוני היושב-ראש, זהו גרעין המחלוקת הנוטשה כאן. היהודים יצטרפו להחליט, ומה: או שהם רוצים בארץ-ישראל, ארץ-ישראל כמות שהיא, על מכמניה ועל ישימוניה, על קדושתה ועל בעיותיה, על סגולותיה ועל האוכלוסיה החיה בה, ואז שלנו היא, לתמיד, בין שקוסיגין ונאצר וחסיין יכירו בכך ובין אם ימאנו, או שהיהודים יירדנו מלהתמחד עם אתגריה של ארץ-ישראל, ומתוך צירוף מחריד של תבוסות מדינית ושוכי-ניסם גיטואי, סתגרינו וגועני תבצע ממשלת ישראל, במו ידיה, מחדש, את חלוקת ארץ-ישראל. ואז עלולים אנו לאבד את הארץ כולה ואף את קיומנו הלאומי. כל יתר הכניעות, של מדינה, המכונן, או אוטונומיה, או מסדרונות מעוקמים, או בסיסים ישראליים בשטח זר — אינן בנות-קיימא ואין טעם להשחית עליהן מלים.

חברי הכנסת, בדור הזה, דור השכול האיום, כאשר קם רדון עריץ ומצהיר על מטרות ההשמדה שלו — חייבים אנו להאמין לו. רק עיוור ואטום ישקע באשלויות, ייאחו בקש האשלויות ויילכד ברשת המזימות של האויב הצניזי וצמא-הדמים, המתכוון, כפי שהוא מצהיר גלויות, להדוף אותנו עתה, כשכוחו בל עמו, לעמדות שמהן ייקל עליו בבא העת לפתוח במסע ההכחדה.

כאשר חוזר דאלאדיה ממינכן, אמר לו המנהיג היהודי הסוציאליסטי ליאון בלוס: אתה ויתרת על הכבוד תמורת השלום; ואני אומר לך — איבדת היום את הכבוד

נכון שבתעודה זו מדובר על הימנעות מסיפוח שטחים כמטרה בפני עצמה; אולם בתעודה זו מדובר גם על הצורך בהסדר של שלום, גם על הצורך בהתוויית גבולות בטוחים ומוסכמים —

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי):
כתוב „מוסכמים“?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

— גבולות בטוחים ומוכרים.

הנה, אם כן, כאשר נציגו בארגון האומות המאוחדות, מר יוסף תקוע, הודיע ב-1 במאי 1968 את הודעתו בדבר פירושנו אנו על החלטה זו, עשה זאת באורח מוסמך, והדברים הובאו לידיעת הכנסת עם פירושו של שר החוץ, וגם היא נחשבת לתעודה מוסמכת.

ומה אמר מר יוסף תקוע — „ישראל מקבלת את החלטת מועצת הבטחון מ-22 בנובמבר 1967 ומוכנה לדון במשא-ומתן ישיר בחסות ד"ר יארינג עם כל אחת ממדינות ערב על העקרונות הכלולים בהחלטה זו, על מנת להגיע להסכם שלום יציב ובר-קיימא.“

נכוונתנו לנצל את שירותיו הטובים של ד"ר יארינג לעשות הבהרות מוקדמות גם בעניינים של ממש, כמו למשל האם נכוונת מדינות ערב לנטוש את רעיון הלוחמות ומוכנות לדון על שלום — אין בכך משום סטייה מעקרון המשא-ומתן הישיר. לא ייחתם ולא יכול להיחתם הסכם כלשהו אלא לאחר משא-ומתן ישיר. בהכשרת התנאים למשא-ומתן אין פסול. זוהי פרקטיקה דיפלומטית מקובלת, וכל ההשוואות המעוותות לימי מינכן הן פרי דמיון חולני.

שמואל תמיר (המרכז החופשי):

זה עוד יתברר תוך זמן קצר מאוד איפה הדמיון החולני ואיפה המציאות.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

הנה, למשל, מדינה ייחודית כמו ארצות-הברית לא השאירה ספק בדבר פירושה היא, לפחות לגבי שניים מסעיפי החלטת מועצת הבטחון, שיש לנו עניין רב בהם: ממשלת ארצות-הברית מסתייגת מכל הסדר-ביניים ועומדת על כך שיש לעשות כל מה שדרוש על מנת שמלחמת ששת הימים תהיה אחרונה במלחמות במזרח התיכון. בנוסף על חמש הנקודות המפורסמות של נשיא ארצות-הברית, הנמצאות במלוא תוקפן על פי הודעות מאוחרות יותר, מצא לנכון הנשיא ג'ונסון, בנאומו בוועידתו ב-10 באוקטובר, באסיפה פומבית גדולה, לומר את הדברים הבאים, בין השאר:

“That war (June 1967) was the third round of major hostilities in the Middle East since the United Nations established Israel 21 years ago: it must be the last”.

ומוסיף נשיא ארצות-הברית ואומר:

“Our policy has been to work in every capital and in the UN to convert the Armistice arrangements (sic) of 1949 into a stable and agreed regime of peace. The time has come for real peace in the area, a peace of justice and reconciliation, not a cease-fire, not a temporary truce, not a renewal of the fragile armistice.”

של מנהיגיהם הנוכחיים ואין בלבם אמון. עמוקה הכמיהה במפלגות הדתיות לדרך אחרת. וגח"ל, ולעתים אף הליברלים העצמאיים, בוודאי אינם יכולים להוסיף ולתת יד לדחייה במדרון התלול והמסוכן הזה. הריני פונה איפוא אל חברי הכנסת להצביע היום, בנושא גורלי זה, על-פי צו מצפונם האישי. כי בנפשו הוא.

הבעת אמון בממשלה זו, בממשלת הנסיגה, היא הבעת אמון בעצמתו של עמנו, שדרך אחרת, גאה ומעשית, נועזת, סבירה ורבת-סיכויים פתוחה לפניו. הבעת אי-אמון בממשלה היא הבעת אמון בישראל, בארץ-ישראל ובעוצמה העולה מאיחודם המחדש.

אנו גאים על כך כי בניגוד לדעתו של הרוב המכריע של הבית קראנו בשם המרכז החופשי, ב-21 במאי 1967, להקמת ממשלת החירום הלאומית. מתוך אותה תחושה של ציוני לאומי עליון הרינו מציעים עתה לבית להביע אי-אמון בממשלה.

היו"ר ק. לוה:

רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נבכדה. נאומי של חברי הכנסת תמיד הוא בבחינת מהומה על לא מאומה. ואם בכושר עמידה של מערכת העצבים מדובר, נראה לי, כי מתוכן נאומי והפאתוס שגלוה לו נשמעה נימה של עצבנות והיסטריה, אשר למרבה האושר ממשלת ישראל איננה לוקה בהן.

עד רגע זה, בו אני משיב בשם הממשלה על טיעוניו של חבר הכנסת תמיר, לא חל שינוי כלשהו במדיניותה המוצהרת של הממשלה, שאושרה לפחות פעמיים בכנסת, בעקבות ההודעות של שר החוץ, ולאחר מכן — של ראש הממשלה. שבר הפסק, שעליו מסתמך חבר הכנסת תמיר, בנאומו של שר החוץ בעצרת האומות המאוחדות — אין בו כדי להוכיח שיש כאן סטייה. נכוונתנו לשחק פעולה עם השגריר יארינג נעשתה על דעת הממשלה, באישור הכנסת. ממשלת ישראל שיתפה עמו פעולה ככל שאך ניתן היה בתחומי החלטות הממשלה והכנסת, ותעשה כן בעתיד. שהרי רוצים אנו לאפשר לשליחו של המזכיר הכללי של האומות המאוחדות למלא את תפקידו, בהתאם לסמכויות והמגבלות שהוקנו לו על-ידי מועצת הבטחון ובהסכמת הממשלות הנוגעות בדבר, וכוונתי לממשלות ישראל, מצרים וירדן; לצער, אינני יכול למנות ביניהן גם את ממשלת סוריה, המסודרת, באופן עקשני, להכיר בעצם שליחותו, משום שאיננה מוכנה להכיר בעצם קיומו, ולו גם בעקיפין.

אינני יודע מה טעם מוצאים מדינאים, חברי כנסת, לפרש את החלטת מועצת הבטחון מנובמבר אשתקד פירוש עויין בלבד. איזו מטרה משרת פירוש זה, כאשר חברים קבועים — ואולי צריך לומר: חברות קבועות, כי מדובר במדינות — בעלות זכות וטו במועצת הבטחון, מפרשות את החלטת מועצת הבטחון בדרך אחרת מזו של חברי הכנסת תמיר ברוב אחריותו בנאומו כאן. כמוכן, אילו ניתן היה לממשלת ישראל, או לשר החוץ, לנסח את הטיוטה שעליה צריכה היתה להצביע מועצת הבטחון, יכולנו לנסח תעודה בהירה יותר, טובה יותר — טובה יותר למען השלום, ומה שטוב לשלום אוניברסיטת טוב לא רק לנו, אלא גם למדינות ערב.

— הצעת סיעת המרכז החופשי להביע אי-אמון לממשלה (אלון, ש. תמיר, לוז, טיאר) —

הי"ר ק. לוז:

חברי-הכנסת תמיר, אתה גמדת את דבריך, תן גם לסגן ראש הממשלה לדבר ללא הפרעות.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

ואם רוצה חברי-הכנסת תמיר בטיפת נחמה, — ולדעתי אין בכך נחמה כלל — הרי שר החוץ של מצרים הדועי לד"ר יארינג שממשלתו אינה מקבלת את תכנית תשע הנקודות שהשמיע שר החוץ מעל במת העצרת.

אברהם טיאר (המרכז החופשי):
למזלנו.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

הייתי מאושר אילו יכולתי לבשר היום לכנסת שאמנם נמצאה מדינה ערבית כלשהי המוכנה להיענות לתכנית שהשמיע מר אבן בשמנו באומות המאוחדות. חברי הכנסת, מצויים בתוכנו אנשים הפוחדים מהש"ל לום יותר מהמלחמה, והם מאמינים ששלוש יתן להשגה על-ידי כפייה. כשם שהחלטות מועצת הבטחון אינן ניתנות לביצוע מכוח עצמן ואינן ניתנות לכפייה, לא על-ידי ארגון האומות המאוחדות ואף לא על-ידי אחת מחברותיה, כך גם אי-אפשר לבוא אל הצד השני, אפילו ניגף בקרב, ולנסות להכתיב לו שלום באורח חד-צדדי. כדי להכתיב שלום באורח חד-צדדי אין צורך אפילו במשא-ומתן ישיר, חברי-הכנסת תמיר.

אינני רוצה שתהיה כאן טעות. ייתכן שבבוא העת לשרטט את גבולות הבטחון נימצא בוויכוח עם מיטב הידידים שלנו, לא על עצם הצורך בקביעת גבול בטוח, אלא על הגדרתו. אולם לשם כך עלינו לחתור לכך שיהיו לנו ידידים בעולם, אשר יגלו הבנה לצרכי הבטחון של ישראל. ולכן היסטוריה מלחמתית ונאומים קיצוניים אין בהם כדי לקרב ידידים, אין בהם כדי לרכוש הבנה; יש בהם כדי להגביר את בדידותנו ואת תלותנו בעולם הזה, אשר תואר בצבעים נכונים על-ידי חברי-הכנסת תמיר, בהזכירו את ביאפורה ואת צ'כוסלובקיה.

מדינת ישראל וממשלותיה לא המתינו, עם כל הכבוד, להצעתו של שר הבטחון האמריקני מלפני כמה שבועות. לכן הקימו את צבא-ההגנה לישראל; לכן עשינו אותו לצבא המסוגל להתמודד עם כל מדינות ערב בעת ובעונה אחת ולנצח; והא ראייה.

אנחנו מגשימים גם סעיף נוסף מהחלטת הכנסת. אנו מבצעים את מעמדנו בכל מקום שבו מצוי צבאנו. בכל זאת, חברי הכנסת, אינני שוכח כי בשנת 1949 נאלצנו לפנות את סיני תוך עשרים-וארבע שעות, ובשנת 1957 — תוך כמה חודשים. ואילו זה שישה עשר חודש שאנחנו מחזיקים בקווי הפסקת-האש, מבצרים את עמדותינו, מקימים היאחזויות נח"ל, שהוא חלק בלתי נפרד מצבא-ההגנה לישראל וממערכת ההגנה המרחבית שלנו, והזמן לא פעל לדעתנו עד היום הזה, משום שלא הרשינו לתהליכים הדיפלומטיים הבין-לאומיים להגיע למבוי סתום; משום שלא הנחנו להחזיר אותה ההחלטה מנובמבר לדיון נוסף ולפירוש נוסף של מועצת הבטחון.

תרשו לי, חברי הכנסת, לומר בסיום דברי שאין סתירה בין שאיפת השלום הכנה של ישראל, שלום שצריך להיות מושתת על חוזה שלום מלווה הסדרי

שנית, מקובל על מדינות ידידותיות, לרבות ארצות-הברית, שקווי שביתת-הנשק של 1949 לא היו מעולם בבחינת גבולה המדיני של ישראל, אלא קו שביתת-נשק ארעי, כשם שהסכמי שביתת-הנשק נועדו להיות ארעיים, עד שיחול המעבר ממצב של פעולות איבה לחוזה שלום. ולמדנו לדעת באורח המוסמך ביותר כי הפירוש שהסובייטים ומדינות ערביות נותנים למושג "secure boundaries", כלומר גבולות בטוחים — שעל-די הכרת מדינות ערב בקווי שביתת-הנשק של 1949 והפיכתם לגבולות מדיניים הרי הם ממילא נעשים גם לגבולות בטוחים — פירוש זה אינו מקובל לא עלינו ולא על ממשלת ארצות-הברית. ומדובר בהחלט בהתוויית גבולות חדשים, ניתנים להגנה, עם שאיפה שיהיו מוכרים.

אם כן, חברי הכנסת, לדעתי ממשלת ישראל צריכה לזכות באמונה של הכנסת ובאמונו של כל אזרח השוחר שלום והנאמן לצרכי הבטחון של מדינת ישראל. אם יש משום סטייה בעובדה שממשלת ישראל עושה כל שידה משגת על מנת להגיע למגע שלום, על מנת להגיע למשא-ומתן לשלום, להפסד מועמדים למשא-ומתן כזה — אנחנו נושאים ב"אשמה" זו בכבוד, כי זהו רצונו של העם, זה רצונו של הכנסת, זו החלטתה של הכנסת. וכל עוד לא נענה הצד השני למשא-ומתן, הרי בלא-הכי לא הוצעו לצד השני שום הצעות מוסמכות המחייבות את הממשלה או את הכנסת, לא תכנית פלוגית ולא תכנית אלמונית, אם כי נכון, על-ידי פרסומים שונים, מהם מודלפים ומהם מכוונים, יכול הצד השני לעמוד גם על הצעות שונות. אולם הממשלה בתור כזאת לא קיבלה החלטה ולא הגישה שום הצעה, לא לד"ר יארינג ולא למדינה ערבית כלשהי —

שמואל תמיר (המרכז החופשי):

האם תכנית סגן ראש הממשלה אינה מחייבת?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

— — לרבות תכנית סגן ראש הממשלה. זוהי תכנית שעובדה באורח אישי, כשם שרשאי כל חבר הממשלה לעשות, הנוחה על שולחן הממשלה ב-13 ביולי 1967, והיא ממתנה ליום שבו דינו בה דיון סופי, בין אם יקבלוה, בין אם ידחוה, והדבר לגיטימי בהחלט.

נאומי של שר החוץ לא החליש את כושר המיקוח של ישראל. אדרבה, הוא שיפר את מעמדה של ישראל בין האומות. ואל נא ישתמש חבר כנסת משכיל כמר תמיר במונחים מעליבים על מושגי גיטו בכיכר. הגיטאות היהודים נכפו על בני עמנו במשך דורות רבים. שוכני הגיטאות גילו גבורה עילאית, הם בכושר סבילות בלתי-נדלה, אם בעלייה להאקדש של קידוש השם, ואם במרדיות ומלחמות בקרבות אבודים מראש. מה התסביך הכנעני הזה של יושבי גיטאות?

וכאשר שר החוץ מביא לפני עצרת האומות המאוחדות לדיעת העולם כולו את תוכן איגרותיו אל נציגו של המזכיר הכללי של האו"ם, ובאמצעותו אל המדינות שאתן אנחנו רוצים לכרות חוזה שלום — האומנם זוהי שחללונו? האם יש למישהו שיטה דיפלומטית אחרת מאשר משא-ומתן, חילופי איגרות, שיח-ושיג?

שמואל תמיר (המרכז החופשי):

אין חילופין, יש כיוון חד-סטרי בלי תשובה.

להעריך את השטחים שהיו בגבולות המקוריים של ארצנו כפי שהותו על-ידי תורתנו הקדושה. אבל יותר מכל הרגשות שהזכרתי חשובה לנו הידיעה הפשוטה והברורה לכל אחד מאתנו, שהגבולות של היום אין עניינם חשוב רק בגלל העבר, אלא בעיקר בגלל העתיד. כי הגבולות של היום, להם זכינו בחסדי השם יתברך, מהווים גורם בטחוני ממדרגה ראשונה, ואילו התזוורת, ואפילו בחלקם, תהווה הרעה וסיכון מבחינה בטחונית.

אין ספק כי צודק שד החוץ באמרו, כי ישראל חייבת לגלות עניין בדיונים על שלום, וכי עליה לשאוף לשלום. נדמה לי שהוכחנו זאת כל השנים. בתורתנו מצוי הציווי, וקראת אליה לשלום, אבל בדורנו המבולבל מלא השקר אין יודעים כבר מה זה שלום. נזכור דברי דוד המלך: "אני שלום, וכי אלוהים — המה למלחמה". ייתכן כי הצעד, שאני עושה למען השלום, הוא יביא דווקא את ההיפך וינוצל על-ידי הצד השני למלחמה.

אצלנו, חברי הכנסת — אגיד זאת גלויות — לא יהיה מופרך אם יגיד משהו שלמען השלום מותר להיכנס לסיכון מסוים; כי גם עכשיו קיים סיכון תמידי. השאלה היא רק הפרופורציה. וכיוון שהממשלה לא גילתה עדיין שום דבר מתכונותיה, אין לנו עכשיו סיבה להצביע בעד אי-אמון, רק בגלל החשש שמא תחליט הממשלה דבר שיצדיק אי-אמון. אולי על זה נאמר: דיה לצרה בשעתה. עם זאת, אף שלא נצביע הפעם בעד אי-אמון, אלא נימנע, חייב אני להתירע בשם סיעתי על כמה דברים המדאיגים אותנו.

ראשית, נגרמת עצבנות לציבור על-ידי שתיקה יתרה, מצד אחד, ועל-ידי דיבור יתר של שרי הממשלה, מצד שני. מצד אחד, הממשלה אינה מוסרת שום הצהרה מוסמכת, אפילו לא לכנסת; ומצד שני, הצהרות של שרים בשפע, כפטריות לאחר גשם, ולפעמים הצהרות סותרות זו את זו למרע. ניקח לדוגמה, חברי הכנסת, את הדיון שלנו עתה. כלום לא היה יותר הגיוני שבמקום דיון זוטא זה, בו נאמרו דברים, היתה מופיעה הממשלה בהתאם לתכנית והיתה מוסרת ביזמתה היא הודעה מכובדת כדבעי? מובן מאליו שאיני מתעלם מן הקשיים שבמסירת הודעות כאלה. אבל בממשל דמוקרטי אין מנוס מלשתף את הכנסת — ועל-ידי כך את הציבור כולו — בהכרעות הגורליות.

שנית, הרי רואים אנו שאפשר לדובב את הממשלה על-ידי הצעת אי-אמון או בדרך פרלמנטרית אחרת. ואם כן, למה לא ללכת בדרך-המלך? מדוע לא היתה הממשלה יכולה לבוא ולמסור הודעה, אפילו אם אין זה סוף-פסוק, אפילו אם עלולים להיות שינויים זה עלול להיות גם אחרי שבועיים.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

בעוד שבועיים תימסר הודעת הממשלה לכנסת.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אדוני, זה עידן ועידנים שלא היתה שום הצהרה מוסמכת של הממשלה בכנסת. ואני חושב שהממשלה חייבת לכבד את הכנסת ולמסור לה הודעות, למרות הספקות שישנם והיו תמיד, שאם תימסר הודעה היום, אולי בעוד חודש או בעוד יומיים שוב תצטרך לבוא הממשלה לכנסת ולמסור הודעה אחרת.

בטחון אפקטיביים, ובין ערנותנו הבטחונית ותתעצמות כוחנו הצבאי, אין סתירה. אנחנו מחזיקים בזה, ולא מניחים ידנו מזה. ואכן, זכינו להצלחות בטחוניות גדולות מאז נצחון מלחמת ששת הימים, ואף בהישגים דיפלומטיים ניכרים.

מדיניות של בטחון, שאינה יונקת השראתה משאיפת שלום כנה, עלולה לדרדר את החברה הישראלית למדוחי הצבאות והלאומנות, כשם שמדיניות של שלום שאינה נתמכת בהתעצמותנו הצבאית לצורך הגנה עצמית עלולה לסכן חמורות את בטחוננו. ולכן דרושה לנו מדיניות מאוזנת. ועד עתה נראה לי, כי ממשלת ישראל ראויה לאמונה של הכנסת לא רק בזכות כושר העמידה שאנחנו מגלים בשהד-הפעולה הבטחוני עצמו, אלא גם הודות לפעילותנו הבלתי-נלאית להגברת ההבנה והידירות לישראל בעולם ולמאמצים בלתי-נלאים להגיע לכלל הסכם של שלום עם כל מדינות ערב, או לפחות כל מי מהן שתהיה מוכנה לכך.

ואם אמנם רוצה חבר-הכנסת תמיר בכנות בשלום, לא יהיה בזה משום בושא אם יחזור בו מהצעת אי-האמון ויצטרף אל מצביעי האמון לממשלה הראויה לכל אמון.

הי"ד ק. לוז:

אנחנו עוברים לוויכוח, שיתנהל בדרך של הודעות סיעות. רשות הדיבור לחבר-הכנסת לורנץ, ואחריו — לחבר-הכנסת חביבי.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אמנם אין לנו אמון בממשלה, אבל אי-האמון שלנו הוא לא על רקע המדיניות הבטחונית במובן המקובל של המלה, אלא על רקע המדיניות הבטחונית במובן הרוחני. אין לנו אמון במעשיה ובמחלליה של הממשלה בשטחים הדתיים, מעשים ומחללים המסכנים את קיום עמנו כעם היהודי מבחינה רוחנית. אם בשנת העשרים של המדינה אין יודעים עדיין, או שכבר אין יודעים, מה זה יהודי ומי הוא יהודי, הרי ברור שלאגודת ישראל, היודעת להעריך סכנה רוחנית לא פחות מאשר סכנה גופנית, לא יכול להיות אמון בממשלה.

אבל הצעת אי-האמון הוגשה על רקע מדיניות הממשלה, ואין ציוני לסטות מהנושא. עם כל ההבנה לחרדה האמיתית של חבר-הכנסת תמיר לבעיה הבטחונית, המדאיגה ומעסיקה כל אזרח בישראל וכל יהודי טוב בעולם כולו, לא נצביע בעד אי-אמון על רקע זה לממשלה. הבעיה המדינית הבטחונית היא בעיה מסובכת והרת-סכנות. כל שיאה קטנה, כל שיקול מוטעה, כל כניעה ללחץ שלא בהתאם לאינטרסים הבלעדיים שלנו, עלולים לגרום תוצאות חמורות ביותר, חס-וחלילה אסון ממש. דווקא לכן, מכיוון שהבעיה היא כל כך חמורה, אין לנו הרשות וגם לא הרצון לחשוד באלה המחזיקים בהגה, כאשר מובילים את העם כולו בדרך זרועה מוקשים, שהם כאילו מתייחסים בקלות-ראש, ובמידה כזו המצ-דיקה כבר אי-אמון.

קשה למצוא המלה שתבטא את חרדתנו במה שנוגע לבעיה הבטחונית ובמה שנוגע לגורל השטחים שבעדם שילמנו מחיר דמים, מיטב דם בנינו. ברור שכל יהודי בעל תחושה היסטורית, וקל-וחומר יהודי דתי, יודע

על פני המלחמה. אנו הקומוניסטים נפעל להגברת כמיהה זו עד שתיהפך לכוח ממשי, אשר יחייב כל ממשלה לא להחמיץ את ההזדמנות ההיסטורית הקיימת למען השגת הסדר שלום צודק.

תמכנו מהרגע הראשון בשליחות שליח האו"ם, ד"ר יארינג. מהרגע הראשון דרשנו מהממשלה שתיתן את ידה לביצוע החלטת מועצת הבטחון מה' 22 בנובמבר אשתקד ושתכריז על כך. בניגוד לסיעת המרכז החופשי, בניגוד לכל הקיצוניים וההרפתקניים, אנו רואים בכל התקדמות, ולו הזעירה ביותר, של שליחות זו, דבר חיובי המקרב את ההסדר המיוחל.

אין לנו ידיעות מוסמכות על התחלת מגעים, בכל צורה שהיא, בין נציגי ממשלת ישראל והממשלה הירדנית. העתונות מוצגת ידיעות, לפעמים סותרות, על מהלכים חדשים ועל עמדות חדשות. אנו דורשים שהממשלה תדווח לכנסת, לעם, על ההתפתחויות החדשות.

דבר אחד כבר ברור לנו מידיעות ושמועות אלו, והוא כי לא שאלת צורתו של המשא-ומתן עם הארצות הערביות היא המכשול העיקרי להסדר שלום, ולא סירובן של הממשלות הערביות להכיר בזכות קיומה של מדינת ישראל וזכויותיה — אלא סירובה של ממשלת ישראל עד כה להכריז על נכונותה לבצע את החלטת מועצת הבטחון במלואה. שאיפת ההתפשטות הטריטוריאלית עתדה המכשול להסדר שלום.

אנו קוראים לממשלה להסיק את מלוא המסקנות מכשולן תכניתיה הפוליטיות במלחמת יוני. מה שקרוי "הקלף" של השטחים הכבושים לא הצליח לכפות הסדר לא-צודק על העמים הערביים, אלא העמיק את האיבה בין העמים. הוא לא חיזק את בטחונה של ישראל, אלא הגביר את שפיכות הדמים והסכנות. הגברת הדיכוי של האוכלוסיה בשטחים הכבושים, פיצוץ הבתים, המאס-רים וההמוניות, החיפושים והטלת העוצר על ערים שלמות ויתר העושים הקולקטיביים מערערים מיסודו את משטר הכיבוש ויוצרים בעיות חמורות למדי לעתיד היחסים בין ישראל והעמים הערביים.

אנו קוראים לממשלה ללמוד מכשולן כל הנסיונות להביא להסדר שלום עם הארצות הערביות בחסות המע-צמות האימפריאליסטיות ותוך התנכרות לזכויותיו של העם הערבי. נזכור בהקשר זה את תכניתו של ג'והן פוסטר דאלס, שד החוץ האמריקאי בזמנו, ואת הפעו-לות של גורי אל-סעיד ואחרים בימים ההם.

מתחזקת דעתנו כי קיימת דרך אחרת ריאלית וצו-דקת להסדר שלום, והיא ההסכמה לביצוע החלטת מועצת הבטחון מ' 22 בנובמבר 1967. הסכמה כזו עשויה לחסל חילוקי דעות בקשר לצורת המשא-ומתן עם הארצות הערביות. הסכמה כזו תיצור אווירה חדשה ונוחה להתקדם בכיוון הפתרון המדיני של כל הבעיות בין ישראל והארצות הערביות.

אנו מתרעים מפני המשך האשליות כאילו ניתן להוסיף שטחים למדינת ישראל על חשבון העמים הער-ביים. הצרה היא, שהממשלה הנוכחית, על כל חלקיה, עודנה חיה באשליות כאלה, וממשיכה להשלות את דעת הקהל. התכניות, התכנית הקרויה "תכנית אלון", תכנית 9 הסעיפים של שר-החוץ אבא אבן וכל תכנית הבנויה על רווח טריטוריאלי כתוצאה מהמלחמה, מטרפדות מראש כל נסיון של מגע עם נציגי הארצות הערביות וכל

קיים חשש בציבור — והולואי ויתברר שזה חשש שווא — שמצויים חברי ממשלה שאינם די אמיצים להביע כל אחד את דעתו האמיתית, ואפילו לא בחדרי-חדרים של הממשלה. אחדים מפחדים שמא לא ייראו פטרויטים כדבעי; ואחרים מפחדים שמא זה יזיק למפ-לגתם, ובמיוחד בשגת בחירות.

שלישית, שרי הממשלה היו צריכים לעבור קורס מיוחד, קורס שיחליש את יצרם ותאוות הפרסומת בעתו-נות. לפעמים נוצר הרושם — יסלחו לי חברי הממשלה — שכל הטעמים המצדיקים את השתקה נעלמים נוכח הפיתוי של הפרסומת בעתונים.

ולבסוף, אדוני היושב-ראש, רק משפט אחד למצפון העולם. בפרשת השבוע, פרשת בראשית, שקראנו בשבת האחרונה, אומר הקדוש-ברוך-הוא לרוצה הראשון, קין: "קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה". עמי העולם, קול דמי אחינו, זה אלפי שנים, ובמיוחד בדורנו, דור ההשמדה ההמונית של שיעה מיליון באירופה, והרצח היומימי כאן בארצנו הקדושה, צועקים מן האדמה. עמי העולם, הגיע הזמן שאתם, שעברתם על הצו האלוהי האומר "לא תעמוד על דם רע", תעשו דבר שיש בו ממש לעזרתו של העם הנבחר, אשר שאיפתו היחידה היא לשמור על נפשו ועל שלומו.

אמונתנו ובטחונו בה' אלוהי צבאות.

ה"נ"ר ק. לו:

רשות הדיבור לחברי הכנסת חביבי, ואחריו — לחבר-הכנסת אבנרי.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. סיעתנו תימנע מהצבעה על ההצעה להביע אי-אמון לממשלה, שהוגשה על-ידי סיעת המרכז החופשי, מאחר שאנו מתנגדים באופן מוחלט לתכנה או לכוונותיה הפוליטיות, ומאחר שאין לנו אמון במדיניות הממשלה המנוגדת לעניין השלום. כבר התרגלנו לנסיונותיה של סיעת המרכז החופשי להיות החלוץ לפני המחנה של הכוחות הקיצוניים-ההרפתקניים בממשלה ומחוצה לה, אשר אינם מסוגלים לראות את העובדות החדשות, המוכיחות את כשלונה של מדיניות הכוח וההתפשטות הטריטוריאלית; ואינם מסוגלים להבין כי העולם של ימינו, על יחסי הכוחות הבין-לאומיים הקיימים בו, אינו סובל התפשטות טריטוריאלית ורימסת חירותם של העמים.

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי):
ביחוד בצ'כיה.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
מזה אני מבין, שאתה מכיר בכך שאתה רומס חירות של עם.

אנו רואים בהצעת המרכז החופשי, אשר באה בשילוב זמנים עם הצהרותיה המלחמתיות של שר-הבטחון משה דיין, סימן לדאגתם של החוגים הקיצוניים לנוכח ההתפתחויות בעולם ובמזרח התיכון, העשויות להביא להסדר שלום צודק.

אנו מעודדים מכמיהת דעת הקהל הישראלית להסדר שלום. ההתעניינות בכל ידיעה ושמועה על הסדר קרוב היא הוכחה גוספת לכך שהעם מבכר את השלום

של אתמול, האידיאולוגיה של שלושם, הן שאיחדו — והן לבדן איחדו — את ממשלת הליכוד הלאומי.

בינתיים חלפו שישה-עשר חודשים יקרים, חלפו ללא מעש, חלפו ללא הכרעה עקרונית, שבלעדיה לא ייתכן מעש. ההתרוצצות על השלטון, מלחמות היהודים על כס ראש הממשלה, ההתחרות הקטנונית על הכותרות בעתוני הערב — נמנעו כל התייחסות רצינית להכרעה העקרונית.

לכן עומדים אנחנו היום במצב שבו היינו צריכים לעמוד לפני ארבע מאות תשעים ושבעה ימים — נוכח הצורך לקבל החלטה. ארבע מאות תשעים ושבעה ימים שבהם הוחזר חלק מן הכוח לעולם הערבי, שבהם חדרה הנוכחות הצבאית של ברית-המועצות למרחב, שבהם פנתה לנו חלק מדעת-הקהל הטובה ביותר בעולם עורף, שבהם הפכה תנועת מחתרת ערבית גורם חדש וחשוב בעולם הערבי.

כבוד היושב-ראש, הגיעה שעת ההכרעה.

עמדתנו שלנו ידועה לכנסת. בבית הזה קולנו הוא כמעט בחד, אך בציבור, דווקא בחוגים הקרובים לדאגת הבטחון, יש שותפים רבים להשקפתנו. השקפה זו אומרת שלא תהיה נסיגה בלי שלום. השקפה זו אומרת כי השלום הישיר עם האומה הפלשתינית, המעניק הגדרה עצמית ומדינה לאומית לאומה זו, תוך הסדר בטחוני, מדיני וכלכלי, כולל עם ישראל, עדיף על שלום ישיר עם המלך חוסיין מעל לראשי הפלשתינים.

השקפה זו מבוססת על מחקר יסודי, המוכיח כי שלום פלשתיני הוא מעשי, שהוא ניתן לביצוע לאלתר, שהוא יזכה גם לתמיכת גורמים חשובים בעולם הערבי. זו השקפתנו, ואנו מאמינים כי היא תוכיח את עצמה במציאות.

אולם, כבוד היושב-ראש, לא נחבל ולא נתקע סכין בגב המאמצים הנעשים — אם הם נעשים בכנות — להשיג שלום עם המלך חוסיין. גישה זו בודאי חיונית יותר מאשר ההידרדרות הרת-האסון לתהום הסיפוחיסם.

עם זאת אנו מציעים לממשלה, נוכח ספקותינו החמורים, לשלב את הגורם הפלשתיני בכל משא-ומתן, ואף בגישושים המוקדמים. יתא נא ברור כי כל שלום בארץ-ישראל טוען אישור האומה הפלשתינית, הן להלכה, הן למעשה. תציע הממשלה מצידה לכל הגורמים המעורבים, כי נציגות פלשתינית מוסמכת תשתתף בהכרעות, וכי ההגדרה העצמית החפשית של האומה הפלשתינית — את — אלא להקמת מדינה משלה, אם להישאר תחת שלטון המלוכה היורדית, לצמיתות או זמנית — תהיה חלק בלתי-נפרד מכל הסדר שיושג. תכריז הממשלה, שאם ייכשל המשא-ומתן עם חוסיין, ייפתח מיד משא-ומתן עם נציגות האומה הפלשתינית.

כבוד היושב-ראש, הבעיה העומדת לפנינו היא פשוטה במהותה, אם כי רבת-סיבוכים בביצועה. ההכרעה היא בין שלום בלי שטחים, או שטחים בלי שלום; אימפריה היורדית במלחמת נצח, או מדינה חפשית המשולבת במרחב. כל צד בוויכוח הפנימי טוען כי העם הוא לצידו. אנשי הסיפוח, הממלאים את הארץ בחמו-לחם, יוצרים את הרושם כי הציבור הוא מאחוריהם. אנו יודעים שזהו „אסתרא בלנגיא קיש-קיש קריא“.

נסיון להתקדמות בכיוון השלום. קיימת הזדמנות היסטורית לכינון השלום במזרח התיכון, שלום אשר יבטיח את קיומן, וזכויותיהן ובטחונן של מדינת ישראל והמדינות הערביות. העמים, הרוצים בשלום וקצה עליהם המלחמה ושפיכות הדמים, לא יסלחו למנהיגים אשר יחמיצו הזדמנות זו.

הו"ד ק. לוז:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מקדם בברכה את הצעת אי-האמון של סיעת המרכז החופשי. סיעה זאת מייצגת בכנסת ובציבור את גישת ה„סיפוחיסם“, גישה האומרת למעשה: שטחים במקום שלום, סיפוח שיביא בהכרח למלחמת נצח בין ישראל ובין העולם הערבי.

היום ייקבע רשמית קבל עם ועולם, שהרוב המוחלט של הכנסת דוחה גישה זו מכל וכל. רוב עצום זה — יהיה הרוב כשאר יהיה — משקף את הרוב הגדול בעם האומי: שלום במקום שטחים, שלום למען בטחון, שלום כיעד לאומי עליון. אין פירוש הדבר שאנחנו נותנים אמון בממשלה זו, ביכולתה להגשים את מטרת השלום.

אין אפשר להביע אמון בממשלה זו? מי היא ממשלה זו? האם זו ממשלתו של לוי אשכול, המתנגד בתרופות ליישובו אף של פליט ערבי אחד?

האם זו ממשלתו של מנחם בגין, המכריז בגלוי כי הוא נמצא בממשלה — עדיין נמצא בממשלה — כדי לחבל במכשלים במגעי השלום?

האם זו ממשלתו של משה דיין, שהדהים בשבוע שעבר את העולם בהכרזה שקבעה שיא אולימפי חדש בחוסר אחריות, הכרזה הקובעת כי אמנם אסור להכריז גלויות על סיפוח, אלא יש לבצע סיפוח באמצעות הבולדור, הכרזה המאמינה — ואולי אף מייחלת — למלחמת נצח שתשמש רקע לעלייתו לשלטון?

האם זו ממשלתו של יגאל אלון, התובע התנחלות יהודית בחברון וביריחו — שתי ערים אשר לפי תכניתו שלו עצמו יש להחזירן למלך חוסיין במסגרת הסדר שלום?

האם זו ממשלתו של אבא אבן, שעמדתו האמיתית אינה ברורה לאיש, ואולי גם לא לו עצמו?

כבוד היושב-ראש, ממשלה זו היא אסון. היא היתה דרושה ערב המלחמה — מלחמה שלא רצינו בה, מלחמה שנכפתה עלינו, מלחמה בה התייצבנו כולנו, כאיש אחד, מאחורי דגל הליכוד הלאומי. אלם למחרת הנצחון המפואר של צה"ל הפכה ממשלה זו למטרד לאומי, למכשול מרכזי בדרך לשלום.

אני מאמין באמונה שלמה שהסיכוי הטוב ביותר לכינון השלום הנוח ביותר לבטחוננו היה ביום השביעי של המלחמה, כאשר יוקרתנו עמדה בשיא זוהרה, כאשר העולם הערבי היה המום ומיואש, כאשר דעת-הקהל העולמית הטובה היתה כולה לצדנו, כאשר מחווה דראמטית של המנצח היתה יכולה לשנות בן-יום את האקלים של המרחב.

אסון היסטורי הוא לעמנו ולמדינתנו שבאותו רגע גדול לא עמדה בראשו הנהגה לאומית גדולה. השיגרה

קהל הספחנים, בממשלה ובציבור גם יחד, שחבר-הכנסת שמואל תמיר הוא להם לפה בדיון זה.

יש דברים בנאום של שר החוץ בעצרת האו"ם שאנו חולקים עליהם, אך ציינו בסיפוק את הדעתו על נכונות ישראל להחליף רעיונות והבהרות על עניינים מהו"י תיים מסויימים באמצעות ד"ר יארינג עם נציגי ממשלה ערבית זו או אחרת; ציינו בסיפוק את הדעתו על נכונות ישראל להמיר את קווי הפסקת-האש בגבולות קבועים, בטוחים ומוכרים, בין ישראל וכל אחת מארצות ערב השכנות, ולבצע את הצבת הכוחות בהתאמה מלאה עם הגבולות עליהם יוסכם במסגרת השלום הסופי; ציינו בסיפוק את הדעתו על הנכונות לדון בהסדרי בטחון, בהתחייבות הדדית לאי-תוקפנות, בשאלת חופש השיט והפליטים הערביים. והרי כל אלה משקפים בדרגה זו או אחרת את כוונה ורוחה של החלטת מועצת הבטחון מ-22 בנובמבר 1967. והרי מדינת ישראל הודיעה עוד במאי 1968 על קבלתה את ההחלטה הזאת כשלימות. מבחינה פורמלית קיבלו אותה גם ממשלות מצרים וירדן. החדש הוא בזה, שבפעם הראשונה נקט שר-החוץ אבא אבן באמצעים גמישים לקידום המטרה הראשית של החלטת מועצת הבטחון — כינון שלום צודק ובר-קיימא במזרח התיכון. החדש הוא בזה שלצעדים האלה, כפי שאנו טענו תמיד, היתה מיד השפעה חיובית על מעמדה של ישראל בזירה הבין-לאומית. האם זוהי הסכנה לישראל, שנגדה התייצבו למערכה קולנית, דמוגית ושובינית הספחנים „שלנו“?

חברי הכנסת, מפלגתו הקומוניסטית דחתה את התכנית המצרית-סובייטית האחרונה, שאין בה כל איכוור לשלום ישראלי-ערבי, והעומדת — גם בגלל זה — בסתירה להחלטת מועצת הבטחון.

בדעתנו את הפרוגרמה האנטי-ישראלית של המנ"י הגנים הערביים, היינו ונשארו בדעה כי לא ייתכן נסיגה בלי שלום, אך כי לא ייתכן גם שלום בלי נכונות לדון על גבולות קבע מוסכמים ומוכרים, אהדדי, כחלק מהסכם השלום. בדעתנו את הסכנות הנוקשה של הצד הערבי, הופענו בתביעה לגלות גמישות לגבי צורת המשא ומתן, להסכים למשא ומתן עקיף בתחילתו, וכלכד שבש"לבו המכריע יהיה ישיר, אם כי אין יותר צודק, יותר סביר ויותר הגיוני ממשא ומתן ישיר.

רק גישה צודקת, נכונה ותקיפה לגבי העיקר וגמישה לגבי הטפל, גישה המבוססת על החלטת מועצת הבטחון, תבטיח לישראל תמיכה בין-לאומית, תפעיל לחץ חיובי על ממשלות הארצות הערביות, ואף תתרום להתגבשות כוחות ריאליסטיים ומתונים יותר במחנה הערבי. בכך הסיכוי, ושום סיכוי אין להחמיץ. ואם גם לא תבוא כיום היענות מן הצד הערבי — הרי תצא ישראל אך נשכרת מבחינה פוליטית ומוסרית. אם לזה משקל וערך רב למדינת ישראל.

ברור למדי כי אני דוחה את כל הנימוקים להצעת אי-האמון של חבר-הכנסת שמואל תמיר, נימוקים המעוגנים ביאוש ובפאטאליזם, המכלים כל סיכוי לשלום ולשכנות ישראלית-ערבית טובה בעתיד.

אי-האמון שלנו לממשלת הליכוד הלאומי נובע מנימוקים הפוכים לגמרי. הממשלה הזאת, בהרכבה הנוכחי, הוכיחה כי אינה מסוגלת להכריע בשאלות הגורליות הנצבנות לפנינו בהתאם לאינטרס השלום של

אנו מאמינים כי הכמיהה העמוקה לשלום אמיתי, דאגת האמהות לבניהן, תקוות הדור הצעיר לחיים דינאמיים של ימי שלום — הם הרגשות העמוקים ביותר, המכריעים בלב עמונו.

לכן, כבוד היושב-ראש, אנו סבורים כי דרושה הכרעה ציבורית גדולה, פומבית, לאלתר. אם תתפרק ממשלת הליכוד הלאומי בימים הקרובים — והלוואי שתתפרק — אין להפקיר את גורל ההכרעות לשנה של התרוצצות מפלגתית והתחרות דמוגית. יש לפזר את הכנסת מיד, לקבוע תקופה קצרה ביותר לבחירות חדשות, ולהזמין את הבוחר להכריע בין גופים בעלי מצעים ברורים, חד-משמעיים: לסיפוח או לשלום. יכריע העם על גורלו, ואנו סומכים על הכרעתו.

כבוד היושב-ראש, אנחנו נימנע היום מהצבעה.

היו"ר ק. לוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מיקוניס, ואחריו לחבר-הכנסת כהן-צידון.

שמואל מיקוניס (מקי"ו):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הפחד מפני השלום והבהלה נוכח סיכוי כלשהו להדיברות ישראלית-ערבית לקראת שלום — אלה מונחים ביסוד הצעת אי-האמון של חבר-הכנסת שמואל תמיר. חסידי הסיפוחים הטריטוריאליים בממשלה, בכנסת ובציבור, מפגינים בכל הזדמנות כי מעדיפים הם שטחים על פני שלום. אין הם נרתעים לשם כך מהעמדת מדינת ישראל במצב של בידוד גמור ושל סיכון בטחונה. קהל הספחנים למיניהם מוסיף כל פעם מנות גדושות של חמצן לשוביניסם הערבי האנטי-ישראלי, לסרביו השלום במחנה הערבי, לכל אלה המכ-תימים את ישראל ורוצים לכוף עלינו כניעה.

שוחרי הסיפוח של השטחים המחוזקים מניפים את דגל הוודאות של מלחמה חדשה, את דגל היאוש מאפ"רות השלום. לזה למעשה דוחפת גישתם הלאומנית וההרפתקנית לשאלת הסכסוך הישראלי-ערבי. ללא הכרה הדדית בזכויות החוקיות של שני הצדדים בסכסוך; ללא נכונות הדדית לפשרות ולוויתורים — לא ייכון שלום בין ישראל לערב, וימשיכו לפעול הסכנות לבטחוננו. יש להתייחס בכל הרצינות למהלכים השליליים של שליטי הארצות השכנות, הקשורים ב„לאוויס" של חאדוטם. אך הכרחי לשקול כל פעם מחדש מה עלינו לעשות כדי לערער את ה„לאוויס" האלה ולפלס נתיב אל השלום, שהוא האינטרס הלאומי העליון של עם ישראל ומדינת ישראל.

במצב הנתון, כאשר סכנות מלחמה וסיכויי שלום גם יחד רובצים באופק, שומה עלינו לשלב כוונות הגנתית בתבונה מדינית, במחשבה ופעולה מדינית ריאליסטית. והיות והעיקר בשבילנו, והחיוני ביותר בשבילנו, הוא השלום, הרי חייבים אנו לעמוד על השגתו בכל העקשנות וההתמדה. אך כדי להשיגו צריכים אנו להיות גמישים באמצעים להשגת מטרה זו.

אך ראה זה פלא: כאשר בתוקף נסיבות בין-לאומיות ואזוריות נמצאה האפשרות, למרות קיום ממשלת הפירוד הלאומי, להופיע קצת אחרת מהמקובל בעצרת האו"ם; כאשר שר החוץ הרשה לעצמו, בסמכות הממ"שלה כמובן, להיות גמיש יותר בהצגת כמה עניינים הנוגעים למשבר הישראלי-ערבי — קמה סערה גדולה מצד

אינני משלה את עצמי בעניין תוצאות ההצבעה על ההצעה להביע אי-אמון לממשלה, אך רצוני לשאול כאן: האם כל חברי הממשלה מרוצים ממדיניות הממשלה? וישבו לי מיד, שאכן מרוצים הם, אחרת היו מתפטרים.

דואה אני בתשובת הממשלה הערב מעל במה זו מעין הצהרה מדינית הקושרת את כל חברי הממשלה הן היום, הן בעוד שבוע, הן בעוד חודש והן יותר. לכן מצפה אני ממי שלבו אינו שלם עם מדיניות הממשלה, כפי שהיא מסתמנת מדיווחי שר החוץ וכפי שהיא מסתמנת מהתכנית הנושאת את שמו של דוברת היום, דהיינו, סגן ראש הממשלה, שיתפטר היום ולא מחה, ולא בעוד שבוע ולא בעוד חודש; שיבוא ויגיד לנו מדוע לבו אינו שלם. ייתכן שישכנע אותנו הערב וייתכן שנודדה אתו. אך אם לא יעשה זאת היום, ואם יעשה זאת בעוד שבוע או חודש, לא נאמין לנימוקיו החדשים שיביא כדי להצדיק את פרישתו מהממשלה.

ביקשתי זכות מתן ההדעה כדי להביע ברורות את אי-אמוני בממשלה זו בהרכבה הנוכחי. מה אמרת? הרכבה? תסלח לי הכנסת, נדמה לי שחייב אני להגיד: סיבולה הנוכחי. ממשלה זו הורכבה כדי להכשיל מיומנות אויב שצר עלינו מכל הצדדים כדי לבלותנו. המשימה הוכתרה בהצלחה בזכות צה"ל. המשימה כעת היא — לשמור על הישגי צה"ל, לדאוג לכך שלא ייווצר מחדש מצב דומה לזה ששרד לפני 5 ביוני 1967.

האזרח רשאי לשאול: מה קרה? מדוע אין העולם מבין אותנו? מדוע לא הצלחנו לשכנע את דעת הקהל העולמית, שהחזקת שטחים אשר שימשו כבסיסים לזריעת מוות וחבלה מהווה שחרור אמיתי? מדוע לא הצלחנו לשכנע את העולם, שמדיניות המכריות יום יום על כוונתן להשמד יהודים בישראל, אין לכנותן שוחזי שלום ואין לזכותן בכל אהדה שהיא? מדוע לא הצלחנו לשכנע את דעת הקהל העולמית שגיבת היהודים לארצם ולמולדתם ההיסטורית כמוה כמחיקת תוצאות תוקפנות אימפריאליסטית, אשר הגלתה עם שלם מאדמתו וגרמה לסבלו משך תקופה של אלפים שנה ולהשמדת מיליונים מבניו? מדוע אנו מוגמגמים בהסברתנו בחוץ-לארץ ומדוע לא הצלחנו להביא אל חופי ארצנו אלפי הצעירים המוכנים לעלות אן נתקלים בקשיים מטעם משרדי הסוכנות היהודית בחוץ-לארץ, המשיבים להם שאין בארץ תנאי קליטה הולמים בשבילם? האם אין תמונה עגומה זו מספיקה כדי להביע אי-אמון לממשלה בעלת הרכב מסובך, כאשר כל חבר או קבוצת חברים חושבים שרכב שונה מיתר החברים, מצהירים משהו שונה ממה שמחליטים האחרים — אם מחליטים. כן נוקטים צעדים פים זרים בבירות העולם יודעים היטב שאין לממשלתנו כושר החלטה ולא כושר ביצוע. הסתירות, הניסוח והגמגום הם גנות חלקה של הממשלה. מחלדליה עולים היום על מעשהיה.

ממשלה זו אינה דואה לאמון. העם מצפה לממשלה בעלת מספר מצומצם של חברים, היודעים לחשוב מה, לתכנן היטב ולבצע מיד ובהיעזר. העם מצפה לממשלה מדריכה. העם מודאג מכך שפרי נצחוננו, שהושג במחיר קרבות מרובים, יבוזבז. לכן אין לי ברירה אלא להצטרף להצעת אי-האמון לממשלה זו.

עמנו. איזה מין ליכוד הוא זה כאשר שר הבטחון מופיע נגד שר החוץ, כאשר השר בלי תיק מר בגין מופיע נגד החלטות מוסמכות של הממשלה, כאשר פירוד וביזיון הדדי של שרים בקול-קולות תופסים כותרות ראשיות בעתונות העולם?

מאז הנצחון המזהיר במלחמת ששת הימים בוזבו לא מעט משאבים מדיניים-מוסריים של ישראל, בגלל קיומה של הממשלה הזאת, בגלל אי-ההידברות עם נציגות לאומית-דמוקרטית של העם הערבי הפלשתינאי בשטחים המוחזקים, על בסיס של זכות ההגדרה העצמית ודיוקים בשלום; בגלל הפרקטיקה של פיצוץ בתים, של סיפוחים דה-פקטו באמצעות התנחלויות בשטחים; של עונשים קולקטיביים; של מעשים ומחדלים שהערימו ומוסיפים להערים מכשולים בדרך ליחסי הבנה וכבוד הדדי עם האוכלוסים הערבים השלווים בשטחים המוחזקים. המצב אינו פשוט, לאור מאבקנו הצודק והחיוני נגד ארגוני הטרור ופעולותיהם הרצחניות והחבלניות, אך גם במצב הזה, וכדי לשנות את המצב הנתון לטובה, לא נעשה את שהיה בהישג ידינו לעשות בשטחים המוחזקים.

הבעיות הרציניות הניצבות לפנינו כיום תובעות במפגיע הקמת ממשלת שלום, שתתבסס על רוב יציב בכנסת, שתשכיל להחזיק בידים נאמנות את הגה ספינת ישראל.

מגיע לה, להצעת אי-האמון של חבר-הכנסת שמואל תמיר, שאצבע נגדה, אך היות ואנו שוללים גם אספקטים רציניים של מדיניות ממשלת הליכוד — אנוע מהצבעה.

היו"ר ק. לוז:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת כהן-צידון.

שלמה כהן-צידון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. האונתי לדברי מנמק ההצעה להביע אי-אמון לממשלה וגם האונתי בהקשבה רבה לתשובת סגן ראש הממשלה. בדרך כלל, אני נהנה מהופעותיו של מר יגאל אלון, אך תשובתו היום אינה מרשה לי להגיד שאכן נהניתי מדבריו. תפקיד כבד ובלתי סימפטי הוטל עלי, והוא — להוכיח שאכן הכל שפיר בממשלת ישראל.

אין כאן מאמינים ששלום יושג על-די כפייה, אך יסכים אתי סגן ראש הממשלה, כי הבעיה אינה צורת השגת השלום, הבעיה היא שמול אי-נכונות לשלום מטעם המדינות השכנות, התנהגותו מעוררת סימני שאלה: האם הפרחת תכניות של נסיגה היא הדרך להשגת שלום והיא התשובה הנכונה לאיומי ההשמדה? האם אין הבאת תכניות אלה — גם לא בשם הממשלה, אלא מטעם חברי הממשלה — מהווה כניעה לאיומים? מובן מאליו שהממשלה עשתה נשהו, אך היא מסכנת מה שעשתה על-ידי תגובה בלתי-מתאימה לאיומי הממשלות הערביות.

רק לאחרונה ניתחו פרשני מצרים המוסמכים את עמדתו של המלך חוסיין והזכירו שאין לסבול כל עמדה מטעם מנהיג ערבי ומטעם ממשלה ערבית הסותרת את שלושת הלאומים של ועידת הארטום, דהיינו, לא הכרה בישראל, לא משא-ומתן עם ישראל ולא שלום עם ישראל, אותה ועידה שהתקיימה בהשתתפות נציגי כל הממשלות הערביות למחרת מלחמת ששת הימים.

— הצעת סיעת המרכז החופשי להביע אי-אמון לממשלה (לזו, אלון); הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת (לזו, אזניה) —

היו"ר ק. לזו:

רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

ברשותך, כבוד היושב-ראש, אני נאלץ להעיר הערות ספורות בלבד בעקבות הודעות כמה מחברי הכנסת, אם כי לא על כל מה שצריך להגיב, אוכל להגיב במתכונת הזמן שהקצבתי לעצמי.

חברי הכנסת חביבי, לא ישראל היא שנושאת באחריות להעדר השלום, אלא מדינות ערב, אשר קשרו ידיהן ורגליהן בוועידת חארטום המפורסמת, ובסיוע המסוכן שממשלת ברית-המועצות מעניקה להן באספקת נשק, בתמיכה מדינית ומוסרית למען יצירת תנאים של העדר שלום, על מנת שייקל עליה לחדור אל האזור הזה ולהטיל מרותה גם על מדינות ערב.

לא זו בלבד שהשגריר תקוע — אשר ציטטתי אותו בדברי הקודמים — הביע את עמדתה החיובית של הממשלה, עם הפירוש שלנו להחלטת מועצת הבטחון, אלא גם שר-החוץ מר אבא אבן הביא לידיעת הכנסת ב-29 במאי השנה כיצד ניתן לבצע את החלטת מועצת הבטחון בשלבים הבאים: שלב א' — משא-ומתן; שלב ב' — הסכם; שלב ג' — חתימת חוזה; שלב ד' — ביצוע. לא שמעתי על שום הסכם בין-לאומי בעולם שהגיעו אליו בדרך אחרת.

חברי הכנסת אבנרי, לא העדר הכרעה בממשלה עד כה מנע שלום, אלא העדר צד המוכן לחתום אתנו על חוזה שלום מנע הכרעה עד היום הזה. למרבה הצער, אותם גורמים ערביים, המוכנים לחתום על חוזה-שלום, מתקשים לעשות זאת, ואילו אלה שיכולים לעשות זאת, אינם מוכנים לכך ויש צורך להצטייד בסבלנות גדולה ובסובלנות גדולה עד אשר יבשילו התנאים לכך.

כמו כן לא נעלמו מעינינו גם ערביי ארץ-ישראל שבתחום השטחים המשוחזרים. אתה יכול להיות סמוך ובטוח, שבכלל המוגעים הנרחבים, שהשתיקה יפה להם, אין אנו פוסחים גם על חוגים חשובים מקרב האוכלוסיה הערבית בשומרון וביהודה.

חברי הכנסת לורנץ, אל תדגו על הממשלה על שאין היא מביאה לידיעת הדברים את כל גישושה וכל מגעיה על-מנת לבחון את האפשרויות למשא-ומתן לשלום, כי בפרסומם או אפילו בהכחשת פרסומים אחרים אנו עלולים לזון לכשלונו כל נסיון שהוא.

היו"ר ק. לזו:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ברוך אזניה (יו"ר ועדת הכנסת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בהתאם לסעיף 91(ב) לתקנון, הריני להודיע לכנסת, כי ועדת הכנסת, בישיבתה מיום ל' בתשרי תשכ"ט (22 באוקטובר 1968)

באשר למדיניות הממשלה בנושא חוץ ובטחון, הרי ימסור ראש הממשלה תוך שבועיים-שלושה את הודעת הממשלה לכנסת.

עכשיו יורשה לי לתקן את הפירוש שנתן חבר-הכנסת אבנרי להצבעת האמון הצפויה לממשלה, כפי שאני מקווה. כאשר הכנסת ברובה המכריע תצביע הצבעת אמון בממשלה, אין פירוש הדבר שהיא הכריעה במדיניות אחרת מזו שהובאה לידיעת הכנסת על-ידי הממשלה פעמיים ושלוש, כמו כן אין בכך משום קבלת תכניתו של חבר-הכנסת אבנרי. המצב הוא פשוט בתוכי-לית. אנו מחזיקים בקווי הפסקת-האש על-פי המשפט הבין-לאומי. הסדרי הפסקת-האש וקווי הפסקת-האש הנגזרים מהם הם לפי שעה ההסדרים החוקיים היחידים השוררים בינינו לבין מדינות ערב, על דעת מועצת הבטחון שהחלטתה נתקבלה פה אחד, בלי שאפילו ברית-המועצות הטילה וטו על כך. לכן, בלי שנתעייף מלבקש אחר שלום, חברי-הכנסת כהן-צידון, אין להתפעל מהז'דעות לוחמניות של הצד השני. הן אינן מחייבות אותנו להודעות לוחמניות שכנגד. אדרבה, יוכיחו הם לעולם, כפי שהוכיחו במלחמות ששת הימים, מי נושא באחריות לתוקפנות, אבל, אנו בדרךנו, ובשקט האופייני לעמנו — (צחוק באולם)

האם אתם רוצים שאוציא מכלל השתקנים את חברי הכנסת, בכללם אני עצמי? אני מוכן לעשות זאת.

— אבל עמנו מגלה כושר עמידה, שקט וסבלנות, שקט שיכול לשמש מופת לעמים רבים.

חברי הכנסת, נכבד את הסכמי הפסקת-האש ונכבד את קווי הפסקת-האש על בסיס של הדדיות, ונחזיק בהם עד אשר הסדרי הפסקת-האש יומרו בחווי שלום וקווי הפסקת-האש — בגבולות בטוחים ומוכרים.

היו"ר ק. לזו:

אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה

בעד הצעת סיעת המרכז החופשי להביע

אי-אמון לממשלה

— 4

נגד

— 69

נמנעים

— 6

הצעת סיעת המרכז החופשי להביע אי-אמון

לממשלה לא נתקבלה.

ב. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

החליטה להעביר לוועדת העבודה את חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה) תשכ"ח-1968, שהכנסת בישיבתה מיום כ"ט בתשרי תשכ"ט (21 באוקטובר 1968) החליטה להעבירו לוועדה והטילה על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה.

ג. שאלות ותשובות

היו"ר ק. לוז:

אבקש את שר הבריאות לעלות לדוכן ולהשיב על שאלות של חברי הכנסת.

1. מטרד ריחות רעים בעיירה אזור

חבר הכנסת א. חביבי שאל את שר הבריאות ביום כ"ב בסיון תשכ"ח (18 ביוני 1968):

תשובי אזור סובלים באחרונה מריחות רעים, שמקורם במי בויב מלוככים למדי, בהם מושקים שטחים חקלאיים הגובלים באזור בצפונה.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. מה ידוע למשרד הבריאות בעניין זה?

2. אילו אמצעים נקט או עומד משרד הבריאות לנקוט כדי לשחרר את אזור ממטרד הריחות הרעים?

שר הבריאות י. ברזילי:

1. בסביבת האיזור, שהשאלתה דנה בו, נמצא מכון טיהור שפכים, המטפל בביוב של איזור התעשייה של חולון ושל מרחב מועצת אזור.

כתוצאה מגידול כמות השפכים נאלצה עיריית חולון להגדיל השנה את שטח בריכות החימצון, כדי להקטין את העומס המוטל עליהן. במסגרת זו בוצעו גם עבודות שיפוץ בבריכות הקיימות, שבחלקן טרם הוחזרו לפעילות מלאה.

השפכים המטוהרים מנוצלים להשקיה חקלאית בקרבת המכון. השקיה זו דרושה כדי למנוע הזרמת השפכים לואדי, דבר העלול לגרום לזיהום מי תהום, מהז גיסא, ולדגירת יתושים מרובה, מאידך גיסא.

2. בלשכת הבריאות המחוזית תל-אביב לא נתקבלו כל תלונות על מטרד ריחות. יש לקוות שעם הפעלת המלאה של כל הבריכות, בזמן הקרוב, הן לא תהוונה מטרד, וטיב השפכים שבהם משתמשים להשקיה יהיה משופר, באופן שאף השימוש בהם לא יגרום מטרד.

משרדנו עוקב אחר ההתפתחויות וינקוט במידת הצורך צעדים מתאימים.

2. מחסור ברופאים באיזור השומרון

חבר הכנסת ת. טובי שאל את שר הבריאות ביום כ"ג בסיון תשכ"ח (19 ביוני 1968):

בעתון „דבר" מיום 12 ביוני 1968 פורסמה ידיעה ובה נאמר: „באיזור השומרון (איזור חדרה) חסרים כיום שישה רופאים ולפחות שלושה רופאי ילדים. מרא-שית אוגוסט יישאר מחוז השומרון, על 80,000 הנפש שבו, עם רופא ילדים אחד, המכהן בתפקיד רופא מיעקץ". עוד נאמר כי „בתקופה הקרובה יהיו הפרעות ניכרות בהגשת שירותי רפואה סבירים באיזור בשל המחסור החמור ברופאים".

הנני מתכבד לשאול:

1. האם העובדות שצוטטו לעיל הן נכונות?

2. אם לא — מה המצב לאמיתו?

3. אילו צעדים יינקטו כדי להבטיח שירות רפואי

נאות באיזור הנזכר?

שר הבריאות י. ברזילי:

קיים מחסור מסוים ברופאים באיזור השומרון — בדומה לרוב האזורים הכפריים במדינה.

על 80,000 הנפש במחוז עובדים בשירות קופת החולים הכללית למעלה מ-60 רופאים, בנוסף על רופאים אחרים העובדים במסגרות אחרות (מחוז לקופת החולים). מכאן שאין לדבר על מחסור אבסולוטי אלא על קשיים בחלוקה מאוזנת של כוח-האדם, שכמה ישובים סובלים מהם.

במסגרת זו נכללים גם כמה רופאים מקצועיים.

3. חוסר רופא קבוע בשיכון הדרומי בזכרון-יעקב

חבר הכנסת ת. טובי שאל את שר הבריאות ביום כ"ג בסיון תשכ"ח (19 ביוני 1968):

בעתון „דבר" מיום 12 ביוני 1968 פורסמה ידיעה ובה נאמר כי „השיכון הדרומי בזכרון-יעקב כבר נשאר ללא רופא".

הנני לשאול את כבוד השר:

1. הנכון שהשיכון הדרומי בזכרון-יעקב נשאר בלי רופא?

2. אם כן — אילו צעדים עומד משרד הבריאות לנקוט כדי להבטיח רופא במקום?

שר הבריאות י. ברזילי:

הרופא הקבוע בשיכון הדרומי בזכרון-יעקב עזב את עבודתו ללא הודעה מוקדמת. תוך שבועיים נמצא לו ממלא מקום, העובד עד היום. בתקופת-הביניים קיבלו תושבי השכונה עזרה רפואית בסניפים האחרים של קופת-החולים בזכרון-יעקב.

4. רופא ילדים בגבעת אולגה

חבר הכנסת ת. טובי שאל את שר הבריאות ביום כ"ג בסיון תשכ"ח (19 ביוני 1968):

בעתון „על המשמר" מיום 13 ביוני 1968 פורסמה ידיעה ובה נאמר כי „שלושה-עשר אלף תושבי גבעת אולגה נותרו ללא רופא ילדים".

הנני לשאול את כבוד השר:

1. הנכון שגבעת אולגה נותרה ללא רופא ילדים?

2. אם כן — אילו צעדים עומד משרד הבריאות לנקוט כדי להבטיח הימצאות רופא ילדים ביישוב זה?

שר הבריאות י. ברזילי:

לאחר שנפטר רופא הילדים בגבעת אולגה, מילאו את מקומו במשך תקופה מסוימת רופאים ממקומות שונים בארץ והללו התחלפו לעתים קרובות. כיום עובד ביישוב זה רופא ילדים קבוע.

5. מכוני הרזיה ומשרד הבריאות

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר הבריאות ביום ז' בתמוז תשכ"ח (3 ביולי 1968):

נוכת ריבוי מכוני ההרזיה במדינה, ששם משתמשים במכונות חשמליות שונות בטיפול בלקוחות, רצוני לשאול את כבוד השר:

7. הפסקות בתורנות רופאים במגן דוד אדום

חבר הכנסת ת. טובי שאל את שר הבריאות ביום ז' בתמוז תשכ"ח (3 ביולי 1968):

בעתון „מעריב“ מיום 30 במאי 1968 גילה הכתב כי בתחנות מגן דוד אדום בכמה ערים, ובכלל זה בתל-אביב, חלה הפסקה בשירות הרפואי הציבורי בין השעות 8-7 בבוקר ו-7-8 בערב.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. האם נכונה העובדה הנזכרת?
2. אם כן — הננקטו או יינקטו צעדים לחיסול ליקוי זה?

שר הבריאות י. ברזילי:

1. מספר מסויים של תחנות מגן דוד אדום — בעיקר בריכוזי אוכלוסייה גדולה — מקיים תורנות לילה של רופא. רופאים אלה מקיימים תורנויות בנוסף על עבודתם הרגילה, ולכן אינם יכולים, לעתים, להגיע לפני השעה 20.00 ונאלצים לעזוב זמן קצר לאחר השעה 7.00.

2. בלי הגדלה ניכרת בתקציב מגן דוד אדום אין אפשרות לשנות את המצב הקיים. גם אם יימצא תקציב להעסקת רופאים במשרה מלאה, קשה יהיה למצוא רופאים ברמה מקצועית נאותה שיסכימו לקבל על עצמם עבודת לילה דרך קבע.

משרד הבריאות בוחן שאלה זו ומחפש דרך לשפר את המצב.

8-11. ביטול תורנויות בתי-המרקחת בירושלים

חבר הכנסת ת. טובי שאל את שר הבריאות ביום ח' בתמוז תשכ"ח (4 ביולי 1968):

הגיע לידיעתי כי מזה חודשיים אין תורנות בתי-מרקחת בשעות הלילה בירושלים.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. הדיוע הדבר למשרד הבריאות?
2. כיצד קורה כדבר הזה?
3. מה הם הצעדים שעומד משרד הבריאות לנקוט לחידוש תורנויות לילה בבתי-המרקחת בירושלים?

חבר הכנסת ר. ארזי שאל את שר הבריאות ביום י"ב בתמוז תשכ"ח (8 ביולי 1968):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם ידועה לכבוד השר העובדה, שזה חודשיים אין תורנות בתי-המרקחת בשעות הלילה בירושלים?
2. אם כן — מה הצעדים שנוקט משרד הבריאות כדי לקיים תורנות בתי-מרקחת בשעות הלילה כנהוג וכמקובל?

חבר הכנסת י. גולן שאל את שר הבריאות ביום ז' באב תשכ"ח (1 באוגוסט 1968):

במכתב אל מערכת עתון „מעריב“, אשר נתפרסם ביום 30 ביולי 1968 מתחת לכותרת: „עיר בשבת ללא תרופה מבוקשת“, נאמר כלהלן:

„בליל שבת, 20 ביולי 1968, הרגישה בתי, בת השנה וחצי, לא טוב וחומה עלה ל-39.5. למחרת לקחתי אותה לרופאת ילדים ולאחר בדיקה התברר כי מצבה רציני. הרופאה רשמה מרשם תרופות, ביניהן אנטי-ביוטיקה. ניגשתי לבית-המרקחת הקרוב ביותר כדי לעיין

1. האם מכוני ההרזיה נמצאים בביקוחו של משרד הבריאות?

2. הנערכו בדיקות רפואיות מטעם משרד הבריאות על השפעתן של המכונות החשמליות על בריאותם של מקבלי הטיפול בהן?

3. אם לא — האם ייערך מחקר רפואי בנדון?

שר הבריאות י. ברזילי:

1. מכוני ההרזיה, על סוגיהם השונים, אינם נמצאים בביקוחו של משרד הבריאות. עובדה זו הודגשה על-ידי משרדנו פעמים רבות ואף ננקטו צעדים נגד מכונים שהטעו את הציבור בפרט זה.

2. „טיפול“ במכונות חשמליות הגורמות, כביכול, לירידה במשקל, אינו נכלל בהגדרת המונח טיפול רפואי, ולא נערכו בדיקות מטעם משרד הבריאות על השפעת המכונות על בריאותם של מקבלי הטיפול.

3. משרדנו בוחן עתה נושא זה בכללותו, ועם השלמת בדיקה זו תפורסמנה המסקנות.

6. ליקויים ארגוניים בטיפול בענייני טיהור הוואדיות

חבר הכנסת ת. טובי שאל את שר הבריאות ביום ז' בתמוז תשכ"ח (3 ביולי 1968):

בכנס לענייני תברואה, שנערך לאחרונה בארץ, התלונן מנהל המעבדה האנטימולוגית במשרד הבריאות כי בגלל ליקויים ארגוניים ומאבקים על סמכויות אין מי שיטפל בטיהור הוואדיות והנחלים שיתושים מקננים בהם, ואין פעולות ארציות יוזמות להדברתם.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. אילו ליקויים ארגוניים ואילו מאבקים על סמכות מפריעים בטיפול בענייני טיהור הוואדיות?
2. במה פגעו ליקויים אלה?
3. כיצד עומד משרד הבריאות לפתור בעיה זו?

שר הבריאות י. ברזילי:

1. אחד האמצעים החשובים במלחמה ביתושים הוא הריסוס והטיפול בוואדיות ובנחלים למניעת דגירת היתושים.

ואדיות ונחלים עוברים בדרך כלל את שטחן של כמה רשויות מקומיות ויש צורך בתיאום בין הרשויות המקומיות, במובן עיתוי הפעולות והיקפן.

בעבר נתקלנו בבעיות תיאום בין רשויות מקומיות באזורים שונים במדינה, ואף עובדה זו התייחס האנטי-מולוג של משרד הבריאות בכנס התברואנים.

2. חוסר פעולה מתואמת במלחמה ביתושים גורם למפגע של ריבוי יתושים, כפי שנוכחנו לדעת בחודשים הראשונים של השנה, במיוחד בגוש דן.

3. ביצוע הפעולות להדברת היתושים מוטל על הרשויות המקומיות. תפקידו של משרד הבריאות הוא לכוון ולהדריך את הרשויות המקומיות במובן המקצועי ולפקח ולבדוק אם אמנם נעשות הפעולות הדרושות.

לשכות הבריאות של משרדנו עוסקות בכך בהתמדה, והמשרד שוקד על כך שתהא פעילותן של הרשויות המקומיות בתחום זה מתנהלת לפי תכנית ערוכה מראש, תוך תיאום בין כל הגורמים הנוגעים בדבר.

לשמש את הביתן החדש של בית-החולים הממשלתי בנהריה, עומד זה מכבר תחת כיפת השמיים מכיוון שאין אפשרות להכניסו לבניין מחמת משגה חישוב מצד המתכננים והבנאים.

המכון הג"ל אמור היה להיפתח לפני למעלה משנה, ואז נתגלה חוסר תיאום עם מכון החום והצורך בבניית מכון חדש. לפתע נתגלה שאין חיבור טלפונים לביתן ויהיה צורך באילתורים נוספים כדי להפעיל את הביתן מחדש.

עד היום סגור הביתן.

אודה לשר אם ישיבני :

א. הנכונות העובדות דלעיל?

ב. מי היו האחראים לבניין הביתן ולהכשרתו?

ג. מה היה סכום ההוצאות הכספיות לתיקון הלי-קויים שנתגלו עקב חוסר תיכנון מתאים כאמור לעיל?

ד. האם ייחקרו הסיבות והגורמים למשגים בתיכנון?

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר הבריאות ביום י"ב בתמוז תשכ"ח (8 ביולי 1968):

בעתון "הארץ" מיום 2 ביולי 1968 נתפרסמה כתבה על משגה נוסף שנתגלה בתיכנון בית-החולים בנהריה.

המדובר באוטו-קלאב (סטריליזטור) שהובא מארצות-הברית כדי לשמש את הביתן החדש של בית-החולים הממשלתי בנהריה, ששווי דברות דולרים, והוא עומד זה מכבר תחת כיפת השמיים מכיוון שאין אפשרות להכניסו לבניין, מחמת משגה חישוב מצד המתכננים והבנאים.

הכתבה מתייחסת לפיגור בפתיחת הבניין ולליקויים נוספים; גם המיטות שהוזמנו לא סופקו.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני :

1. האם הידיעה נכונה, כולה או מקצתה?

2. מי אחראי לכך שאין תיאום בהזמנת הציוד והקמת המבנה?

3. כתוצאה ממשגה זה, בכמה יסתכמו ההוצאות והנזקים?

4. מתי צריך היה להיפתח בית-החולים בנהריה?

5. בהתחשב במשגים ובתקלות, מתי סוף סוף ייפתח בית-החולים?

6. מה בדעת השר לעשות כדי שמקרים כאלה לא יישנו בתיכנון ובבניית בתי-חולים ביתר חלקי המדינה?

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר הבריאות ביום י"ב בתמוז תשכ"ח (8 ביולי 1968):

עתון "הארץ" פרסם ב-2 ביולי שבהקמת הביתן החדש של בית-החולים הממשלתי בנהריה נתגלו ליקויי תיכנון חמורים. הביתן תוכנן על-ידי אנשי משרד הבריאות ומע"ץ. בין היתר נאמר כי סטריליזטור שהובא מארצות-הברית עומד תחת כיפת השמיים מכיוון שאין אפשרות להכניסו לבניין. הבניין היה צריך להיפתח לפני למעלה משנה, ואז נתגלה חוסר תיאום עם מכון החום והצורך לבנות מכון חדש. בימי הכוונות אשתקד נתגלה לפתע שאין חיבור טלפונים לביתן. כן מסתבר שאף אם ישלימו תוך שניים שלושה שבועות את חיבור

ברשימת התורנויות ולא מצאתי כזאת. עיינתי בעתון ולתד-המתי לא מצאתי. צלצלתי איפוא למשטרה ומשם נאמר לי כי אין בתי-מרקחת תורניים בחלק המערבי של העיר. במזרח העיר כל בתי-המרקחת פתוחים". מקום המגורים של כותב המכתב הוא קרית-יובל.

שאלותיו הן :

1. הנכון הדבר שבשבת אין בתי-מרקחת תורניים בחלק המערבי של העיר?

2. כיצד פועלת תורנות בתי-מרקחת בימי חול ומועד בבירת ישראל?

חברת-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר הבריאות ביום י"ב באב תשכ"ח (6 באוגוסט 1968):

לפי שנמסר ממקורות מוסמכים, אין בזמן האחר-יון תורנות בתי-מרקחת בירושלים, בשעות שבין 19.00 בערב עד 8 בבוקר. גם במקומות אחרים המצב אינו תקין. גם קופות-החולים אינן מקיימות תורנות בתי-מרקחת למרות העובדה שכ-85% מתושבי המדינה מבוססים בקופות אלה.

אודה לכבוד השר אם ישיבני :

א. הנכונה הידיעה הזאת?

ב. אם כן — מה המצב ברחבי המדינה?

ג. האם ביד משרד הבריאות לגרום לקיום תורנות בתי-המרקחת של קופות-החולים, ובתי-המרקחת בכלל?

ד. מה בדעתך לעשות לשינוי המצב?

שר-הבריאות י. ברזילי :

1. החל מיוני שנה זו מסרב סניף הסתדרות הרוק-חיים בירושלים לקיים תורנות של בתי-המרקחת בעיר, וזולת אם ייכללו בה גם בתי-המרקחת הציבוריים.

טענת קופת-החולים היא, שבידי רופאי התורניים נמצאות תמרי תרופות שהם מספקים לחולים הנזקקים, עד לפתיחת בתי-המרקחת כרגיל. גם הרופאים הפועלים במסגרת של שירות הלילה של מגן דוד אדום נוהגים כך. שירות הלילה פועל בין השעות 20.00—08.00 בימות החול ובאופן צורך ממועד סגירת המרפאות בימי י' (או ערבי חגים) ועד יום א' בבוקר; השירות כולל מתן תרופות לאזרחים הנזקקים לו בהתאם לקביעת הרופא המטפל.

2. לפי התנאים, המצורפים לרשיון להחזקת בית-מרקחת, חייב כל רוקח להיענות בכל עת לנוק, שבדיו מרשם מאת רופא, המצויין כדחוף.

הידיעה לציבור על כך פורסמה על-ידי עיריית ירושלים ב"קול ישראל" עם הפסקת התורנויות בעיר.

3. בעצה אחת עם ועדת השירותים הציבוריים של הכנסת נעשים על-ידי משרד הבריאות מאמצים להבטיח תורנות בתי-מרקחת, ועד לפתרון כולל אנו עומדים במגע עם מוסדות רפואיים שונים כדי להבטיח הסדר-ביניים לאלתר.

12-14. ליקויים בתיכנון בית-החולים

הממשלתי בנהריה

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר הבריאות ביום ח' בתמוז תשכ"ח (4 ביולי 1968):

אוטו-קלאב חדש, שהובא מארצות-הברית כדי

המים החמים והקטטור, יחסרו מיטות אשר הוזמנו מיצרן ישראלי מכבר ולא סופקו.

שאלותי הן:

1. האם נכונות עובדות אלו
2. כיצד נוצרו ליקויים חמורים אלה וכיצד יוסרו?

שרי הבריאות י. ברזילי:

העובדות הקשורות באוטו-קלאב אינן מדויקות. האוטו-קלאב האמור עמד מחוץ לבניין פחות מעשרה ימים וזה כבר עומד על כנו. ההוצאות הכספיות הנוכרות על-ידי השואלים הנכבדים הסתכמו ב-20 לירות בלבד.

האחראים לתיכנון, לבנייה ולהכשרה של הבניין החדש הם היחידה לתיכנון בתי-חולים של משרד הבריאות ומחלקת עבודות ציבוריות של משרד העבודה.

היו וישנם קשיים מרובים בתיכנון בית-החולים בנהריה, כשם שיש קשיים בתיכנון בתי-חולים בכלל מהיותם מוסדות מורכבים ומסובכים. עם זאת, אין כאן עניין של משגים בתיכנון ואין איפוא מקום לחקירתם.

15. צמצום מספר המרפאות של קופת-החולים הכללית בהוד השרון

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר הבריאות ביום י"ג בתמוז תשכ"ח (9 ביולי 1968):

כפי שנתפרסם בעתון, "על המשמר" מיום 7 ביולי 1968, הנהלת מחוז קופת-חולים בפתח-תקוה מתכוונת לצמצם מ-9 ל-3 את מספר המרפאות בהוד השרון. מזכירות מועצת פועלי הוד השרון הביעה התנגדות חריפה לתכנית זו."

הנני לשאול את כבוד השר:

1. האם קופת-החולים באה בדברים עם משרד הבריאות בעניין צמצום מספר המרפאות בהוד השרון?
2. מה עמדת משרד הבריאות בנידון?

שרי הבריאות י. ברזילי:

1. קופת-החולים הכללית נתקלת בקשיים בהשגת רופאים לעבודה במרפאותיה בהוד השרון. אחת התכניות להתגבר על הקושי היא לצמצם את מספר המרפאות ולהבטיח תקן מלא לאלה שתישארה פתוחות.

התכנית נמצאת עדיין בדיון במרכז קופת-החולים. כידוע, מרכז קופת-החולים הוא האחראי לניהול העבודה במרפאות.

2. לאור הצרכים המרובים באזורים מרוחקים אין משרד הבריאות רואה פגם בצמצום מספר המרפאות בהוד השרון, תוך הבטחת השירות התקין לאוכלוסייה.

16. תלונה על חוסר אפשרות להועיק עזרה ראשונה בין השעות 7-8 בבוקר בתל-אביב

חבר-הכנסת מ. וילנר שאל את שר הבריאות ביום י"ג בתמוז תשכ"ח (9 ביולי 1968):

הגברת נחמה (ליברמן) קורי, תושבת תל-אביב, התלוננה מעל דפי "מעריב" מיום 3 ביולי 1968, כי "בשל חוסר אפשרות להועיק עזרה ראשונה בין השעות 7-8 בבוקר, בתל-אביב רבת, אפשר שנפח אבי את גשמתו". בגוף המכתב מפרטת מרת קורי את פרטי האסון.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. הנבדקו טענות מרת קורי?
2. מה העלתה הבדיקה?
3. האם היתה כאן הונחה?
4. אם כן, האם הובאו האחראים לבירור?
5. הפנתה מרת קורי בתלונה רשמית למשרד הבריאות?
6. אם כן, מה הושב לה?

שרי הבריאות י. ברזילי:

1. התלונה נבדקה על-ידי לשכת הבריאות המחוזית בתל-אביב. גם הנהלת סניף מגן דוד אדום בתל-אביב ערכה חקירה.

2. אבי המתלוננת קיבל התקף קשה ביותר ונפטר תוך זמן קצר. היה ברור שכאן יש צורך בהעברה מיידית לבית-חולים. התורן בתחנת האמבולנסים ביקש את המתלוננת להמתין ליד הטלפון עד שיתקשר באלחוט עם אחד האמבולנסים בשטח ויכוון אותו לבית החולה. אין דופא צמוד לאמבולנס, וכאמור הבעיה היתה להביא אמבולנס, ולא רופא, אל החולה.

3-4. אין לדבר על הונחה במקרה זה. ידוע לנו שבשעה שכל האמבולנסים, הצמודים לתחנה כלשהי, עסוקים, עובר לפעמים זמן-מה עד שמצלחים לכוון אמבולנס למקום האסון.

5-6. המתלוננת לא פנתה למשרד הבריאות, והבי-רוור נערך רק לאחר שהועברה השאלתה למשרדנו. על כן גם לא הושב לה דבר.

17-19. מרשת הטיפול בילד צ'רלי עזרי,

שנמשה מן היום, בבית-החולים "דונולו" ב'

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאלה את שר הבריאות ביום כ"א בתמוז תשכ"ח (17 ביולי 1968):

בעתונות פורסם: "צ'רלי עזרי בן שש שנמשה אתמול מחוף הסלע בבתי-ים לאחר טביעה והובא על-ידי אמבולנס של מגן דוד אדום לבית-חולים "דונולו" ב', לא קיבל טיפול מידי, מפני שעובדים בחדר מיון טענו, כי אין להם הוראה לקבל מקרה טביעה".

נוכח מעשה חמור זה של סירוב להגיש עזרה מיידית לילד שניצל מטביעה וההשלכות היכולות להיות מכך, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפרסום בעתונות תואם את המציאות בכללה או בחלקה?
2. האם קיים הסדר המחייב את כל בתי-החולים להגיש עזרה במקרה של טביעה או שמויעדים לכך רק בתי-חולים מסויימים?
3. אם מיועדים לכך בתי-חולים מסויימים, הקיים תיאום בין בתי-חולים אלה לבין סניפי מגן דוד אדום?
4. המוכן כבוד השר לחקור את המקרה ולדאוג שמקרים אלה לא ישנו בעתיד?

חברת-הכנסת א. טיאר שאל את שר הבריאות ביום כ"ט בתמוז תשכ"ח (25 ביולי 1968):

בעקבות הסירוב של מנהלי חד' המיון בבית-החולים דונולו לתת טיפול לילד טובע, בנימוק כי אין

20. צחנה באזור כתוצאה מהשקיית מטעים בשפכים תעשייתיים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר הבריאות ביום כ"ז בתמוז תשכ"ח (23 ביולי 1968):

בעתון „על המשמר" מיום 19 ביולי 1968 פורסם: „מטעי רסקו באזור מושקים בשפכים הבאים מאזור התעשייה של חולון ואזור. מחמת כושר קיבולן המוגבל של הבריכות, אין השפכים מטהרים דיים לפני שרסקו משתמשת בהם להשקיה. הצחנה המורגשת בשעות הערב גרמה למקרים של הקאה והתעלפויות".

בהתחשב בסבל הרב הגרם לתושבי אזור כתוצאה מהצחנה, והסכנה הקיימת לבריאות התושבים מכך, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפרסום בעתון „על המשמר" תואם את המצב?
2. אם כן, מה הן הסיבות לצחנה?
3. האם הוגשו תלונות על המצב למשרד הבריאות?
4. האם נערכה בדיקה על-ידי משרד הבריאות?
5. אם כן, מה הם ממצאיה?
6. אילו אמצעים נקט ועומד לנקוט משרד הבריאות כדי לשחרר את תושבי אזור ממטרד הצחנה?

שר-הבריאות י. ברזילי:

1. התיאור בעתון תואם את המצב, אף כי לא נמסר לנו על מקרי הקאה והתעלפויות.
- 2, 4, 5. הסיבות לצחנה נחקרות, אך עדיין לא נמצא הגורם. החקירות, הן בשדה והן במעבדות משרד-נו, נמשכות. יש להדגיש שהמיתקן כולו הוא זמני.
3. הגיעו תלונות הן מן הציבור הרחב והן מכמה רשויות מקומיות.
6. כדי למנוע מטרד, עשה משרדנו את הפעולות הבאות: א. נאסרה ההשקיה בלילה; ב. תוך כמה שבועות תופסק ההשקיה כליל; ג. חברת „רסקו", עיריית חולון ומועצת אזור מתכננות הסדרים טכניים לשנה הבאה, על מנת למנוע מטרדי ריחות.
- השאלה תיפתר סופית לכשתופעל רשת הביוב של גוש דן.

21. פיה בשכונת אפרים בחדרה כתוצאה מאחסנתו במחסני בית-החרושת „אליאנס"

חברת-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר הבריאות ביום כ"ז בתמוז תשכ"ח (23 ביולי 1968):

בעתון „על המשמר" מיום 17 ביולי 1968 נמסר כי כמיות גדולות של פיה מכסות בחדשים האחרונים את שכונת אפרים בחדרה. הדבר פוגע בבריאות התושבים וגרם נזק רב לרכוש. מקור הפיה — בית-החרושת לצמיגים „אליאנס".

פניות תושבי השכונה לבית-החרושת, למחלקת התברואה של העיריה ולמשרד הבריאות לא הועילו.

אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר:

אילו אמצעים בדעת משרד הבריאות לנקוט למניעת כיסוי השכונה בפיה?

חדר מיון זה התורן באותו מקרה, אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה הן ההנחיות המופעלות לגבי חדרי המיון של בתי-החולים בדבר קבלה לטיפול דחוף של נפגעי טביעה?
2. מה הן ההנחיות המופעלות לגבי חדרי המיון של בתי-החולים בדבר קבלה לטיפול דחוף של נפגעי תאונות, התקפים פתאומיים, וכל טיפול אחר הצריך להיעשות באופן מיידי?
3. האם ובאיזה אופן הובאו הנחיות אלה לידיעת האחראים והעובדים בחדרי המיון של בתי-החולים השונים?
4. האם ובאיזה אופן פורסמו והובאו הנחיות אלה לידיעת הציבור, ובמיוחד ציבור נהגי מכוניות שירות ואמבולנסים, כדי שידעו לאן לפנות בכל מקרה?

חברת-הכנסת ת. טובי שאל את שר הבריאות ביום כ"ט בתמוז תשכ"ח (25 ביולי 1968):

ב„הארץ" מיום 16 ביולי 1968 נמסר כי „ועדת חקירה הופעלה בבית-החולים דוגולו בעקבות מקרה הטביעה של ילד בן 6, אשר הטיפול המיידי בו עוכב בחדר המיון בשבוע שעבר".

הנני לשאול את כבוד השר:

1. מה היו מסקנות ועדת החקירה במקרה הנזכר?
2. אילו צעדים ננקטו לאי-הישנות מקרים דומים?

שר-הבריאות י. ברזילי:

1. הפרסום בעתונות אינו תואם את המציאות, שכן הילד צ'רלי עזרי, שנמשה מחוף הסלע בבת-ים, קיבל עזרה מיידיית עם הבאתו לחדר המיון ב„דוגולו" ב', יצא מכלל סכנה והועבר לאישפוז למחלקת הילדים באגף „צהלון". הוויכוח בין האמבולנס של מגן דוד אדום לבין האח בחדר המיון, שלא ידע על ההוראה החדשה בדבר הגשת טיפול רפואי במקרי טביעה ב„דוגולו" ב' במקום ב„דוגולו" א', התנהל רק לאחר מכן.
- הנחיה חדשה זו ניתנה, מאחר שלרשות חדר המיון ב„דוגולו" ב' עומדים מרדמים שלעזרתם עלולים להזדקק במקרי טביעה, והוא נמצא גם קרוב יותר לחוף בת-ים, ועקב תקלה בתקשורת בבית-החולים לא היתה ידועה ההנחיה הנ"ל לאח שהיה צד בוויכוח.

2. לכל בית-חולים ידועה ההוראה שבכל מקרה שמובא אליו טובע, עליו להגיש עזרה במקום, כמו בכל מקרה דחוף אחר, הדורש עזרה רפואית מיידיית, ללא התחשבות במקום מגורים, בתורנות או בכל גורם אחר. רק כאשר מתברר שהחולה נזקק לטיפול ספציפי דחוף שאינו יכול להינתן בבית-החולים שאליו הובא, הריהו מועבר במהירות לבית-חולים אחר.

3. מובן מאילו שכל בתי-החולים ייעודם להגיש עזרה להצלת חיי אדם ואין צורך בתיאום מיוחד בין בתי-החולים לבין סניפי מגן דוד אדום. הואיל ובית-החולים יפו הוא הקרוב ביותר לחוף בת-ים, הרי טבועי חוף זה מובאים אליו.

4. מנהל בית-החולים יפו קיבל הוראה לדאוג לשיפור אמצעי התקשורת, שימנעו להבא הישנות תקרית מעין זו.

23. תלונה על עובדי מגן דוד אדום בהרצליה

חברת הכנסת ד. לוי שאל את שר הבריאות ביום ז' באב תשכ"ח (1 באוגוסט 1968):

בעתון "הארץ" מיום 23 ביולי 1968 מתפרסם מכתב למערכת, הנושא כותרת: "העזרה הראשונה".

כותב המכתב מספר שביים 19 ביולי 1968, בשעה 2.30 אחר חצות, הגיעו הוא וחברו למגן דוד אדום בהרצליה עקב כווייה ברגליהם. במקום היו שני חובשים, אחד מהם קיבל טיפול מיידי מאחד משני החובשים בעוד שהחובש השני יושב מן הצד ללא נקיפת אצבע. משפנה אותו חובש לנפגע השני, נתברר, שחסרה לו המשחה הנחוצה ואין בידו מפתח לארון הרפואות. החובשים לא השיגו את המפתח מכיוון שלא רצו להעיר את הרופא שבדיו המפתחות. הנפגע השני נשלח לביתו ללא עזרה כל שהיא ואף ללא כל טיפול למניעת זיהום.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

א. הידועות לו העובדות הנ"ל?

ב. מה הן ההוראות לגבי מתן עזרה ראשונה בלילה במקרים כאלה?

ג. המוכן כבוד השר לחקור מקרה זה ולהסיק את המסקנות המתבקשות מכך?

שר הבריאות י. ברזילי:

התלונה נבדקה על-ידי לשכת הבריאות תל-אביב, לאחר שהועבר אליה נוסח השאלות. נבדקו הרישומים ביומן התחנה וכן הוראות הנוהל.

העובדות, המתוארות במכתב למערכת, אינן מדוייקות. המתלוננים הגיעו לתחנת מגן דוד אדום כשהם סובלים מכוויות קלות ביותר. בתחנה היה רק חובש אחד (האדם השני הנוכח במכתב הוא נהג). החובש טיפל בהם לפי הנוהל המקובל במקרי כוויות קלות, נוהל הנראה לנו מתקבל על הדעת.

המתלוננים הודיעו בצורה קולנית שאינם מרוצים מן הטיפול. החובש נתן להם מכתב הפניה לבית-החולים התורן, אך לשם לא הגיעו.

הפרט, הנוגע למפתח ארון התרופות, נראה לנו תמוה: הארון פתוח תמיד, ורק סמים מסוכנים נעולים בתיקו של הרופא התורן, ישנן בחדר הסמוך.

נראה לנו שהתלונה אינה מוצדקת ופוגעת בעובדים העושים עבודתם בנאמנות.

24. טיב מי השתייה באור-יהודה

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר הבריאות ביום י"ג באב תשכ"ח (7 באוגוסט 1968):

בעתון "מעריב" מיום 29 ביולי 1968 פורסם שלשכת הבריאות המחוזית לא מסכימה לטיב המים המסופקים לאוכלוסייה באור-יהודה והיא תובעת מחברת "מקורות" לשפר את איכות מי השתייה.

אודה לשר אם ישיבני:

1. האם נכון הפרסום?

2. האם נערכו בדיקות של המים באור-יהודה על-ידי לשכת הבריאות?

3. אם כן — מה היו התוצאות?

שר הבריאות י. ברזילי:

לחברת "אליאנס" חדרה מחסן חמרי גלם לייצור צמיגים בשכונת אפרים בחדרה. בין יתר חמרי הגלם מאחסן בית-החרושת גם פיה במחסן הנ"ל. ב-1 ביולי הוצאו מן המחסן קרטונים עם פיה ובזמן ההעברה נקרעו הקרטונים והתפזר פיה.

כתוצאה מתלונת התושבים התערבו מחלקת התב-רואה של עיריית חדרה ולשכת הבריאות הנפתית של משרד הבריאות, ובית-חרושת "אליאנס" חוייב לא להח-זיק עוד במחסן זה פיה. ואמנם ביום 15 ביולי 1968 הוצא מן המחסן כל מלאי הפיה וכל כתמי הפיה כוסו בכוכר. בית-החרושת הבטיח כי לא יובא ולא יאוחסן עוד במחסן זה כל פיה.

חמרי הגלם המאוחסנים כיום במחסן בשכונת אפרים הם גומי סינתטי, גומי טבעי וצינק, חומרים שבזמן טלטול או העברה אינם יכולים לגרום למטרד כל שהוא.

22. מכת היתושים בחדרה

חברת הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר הבריאות ביום ג' באב תשכ"ח (28 ביולי 1968):

תושבי חדרה מתאוננים על מכת יתושים שפקדה אותם. לטענתם, מזה שנים לא פגעה מכת יתושים בתוש-בי העיר כשם שקרה השנה.

כבוד השר מתבקש להשיבני:

א. האם יש בידי משרד הבריאות אמצעים למלחמה במכת היתושים במרחבים הציבוריים?

ב. אם כן — אילו אמצעים וכיצד משתמשים בהם?

שר הבריאות י. ברזילי:

א. משרד הבריאות עובד בשטח המלחמה במלריה וביתושים שמקורם במעינות ובביצות טבעיות בלבד. לרשות פעולה זו עומדים רכב מיוחד ועובדים מאומנים, אשר מבצעים ריסוסים בחומרים כימיים, בנוסף על ביעור הצמחיה בתוך מקורות אלה וסביבתם. ברם, הביצות והמעינות הטבעיים אינם אלא חלק מן המוקדים הגורמים לריבוי יתושים.

חלק ניכר של המוקדים נגרם על-ידי ביצות מלאכותיות לגידול דגים או בשלוליות סביב לבתי מגורים או על-ידי ביבים העוברים על גדותיהם. במקרה זה הטיפול נמצא בידי הרשויות המקומיות. הרשויות המקומיות מקציבות תקציבים (אמנם לא תמיד לפי הצרכים) ומטפלות בהדברת היתושים ומניעת התפת-חותם. לא תמיד מספיקים האמצעים העומדים לרשות משרד הבריאות לשכנע את הרשויות המקומיות להקציב את הסכומים הדרושים לפעולות כ"ל. לעתים נזקקים אנו לאמצעים משפטיים, אך אלה ניתנים להפעלה רק ביחס למפעל פרטי ולא ביחס לרשות מקומית.

ב. מכת היתושים, שפקדה השנה את חדרה, היתה קטנה במידה ניכרת לעומת השנים הקודמות, בזכות הרצון ושיטות הפעולה בין עיריית חדרה, המועצה המקו-מית פרדס-חנה והמועצה האזורית מנשה, אשר בכוחות משותפים גיהלו את פעולות הדברת היתושים. תיאום העבודה והידרמות הרשויות המקומיות לפעולות בתחום זה נותנים תקווה, כי בעתיד יפחת המטרד לממדים סבירים.

חוברת א', ישיבה שכ"ו

— שאילתות ותשובות (ארבלי-אלמוזינו, ברזילי, י. תמיר); חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 8) (סרדינס, אונא) —

עם חברת „מקורות“, במגמה לספק מים שטיבם יותאם לדרישות מכון התקנים הישראלי מכל הבחינות.

25. בדיקה מטעם משרד הבריאות של השימוש בתחליפים לסוכר

חבר הכנסת י. תמיר שאל את שר הבריאות ביום י"ט באב תשכ"ח (13 באוגוסט 1968):

פרסומים נוגדים נתפרסמו לאחרונה בעתונות הישראלית לגבי כשירותם (מבחינה בריאותית) של תכשירי ההמתקה בלא סוכר.

בכמה כתבות נאמר שהשימוש באמצעי זה מזיק לבריאות.

בקשר להנ"ל אבקש להשיבני:

האם משרד הבריאות עמד על טיב השימוש בתחליפים לסוכר?

2. אם כן — מה הם ממצאיו והאם קיימת סכנה לבריאות על-ידי השימוש בחומר זה?

שר הבריאות י. ברזילי:

כעת נמצאים בשימוש בישראל שני סוגים לחמרי המתקה מלאכותיים: מלחי סוכרין וציקלמטים. שני חומרים אלו נמצאים בשימוש בני-אדם כמה עשרות שנים ועד כה לא נרשמה תופעה שלילית כלשהי בבריאות הצורכים, שאפשר לייחסה לאחד משני החומרים הללו. לאור הידיעות, שהופצו בעבר בקשר לכשירותם הבריאותית של החומרים הללו, מוגו בזמנו ועדות מומחים שונות גם בארצות-הברית וגם בבריטניה לחקירת הדבר, והשאלה נידונה גם בצוות מומחים בין-לאומי, מטעם ארגון הבריאות העולמי.

מסקנות כל המוסדות, שדנו בנושא, מסוכמות בחוות-הדעת של צוות המומחים הבין-לאומי מטעם ארגון הבריאות העולמי וארגון החקלאות והמזון של האו"ם, שפורסמה לפני שנה, ושמהנה משתמע שבתנאי רובות המקובלות בארץ, אדם מבוגר יכול לצרוך שני חמרי ההמתקה המלאכותיים בכמות השווה ל-60 טבליות ליום, ללא נזק לבריאות.

גם מסקנות ועדת מומחים מטעם משרד הבריאות, שבדקה את כל הספרות המדעית בקשר לשאלה הנדונה, היתה כי בשימוש הסביר הנפוץ בחמרי ההמתקה הללו, לפי כל הידוע כיום, אין צפויה סכנה לבריאות הציבור. הודעה ברזח זאת פורסמה על-ידי משרד הבריאות.

משרד הבריאות ער לבעיה ועוקב אחר הנעשה בתחום זה בחוץ-לארץ. אם יפורסמו נתונים חדשים, הסותרים את הידוע כיום, תידון השאלה שנית.

4. האם הרכב המים לפי תוצאות הבדיקה יש בו כדי לפגוע בבריאות האוכלוסייה?

5. אם כן — מה חושב כבוד השר לעשות לשיפור טיב המים ואיכות המים המיועדים לשתייה באור-יהודה?

שר הבריאות י. ברזילי:

אורי-יהודה מקבלת אספקת המים שלה מחברת „מקורות“ משני מקורות. החלק המזרחי של הישוב מקבל מימיו על-ידי בארות בשפלת לוד, שמימיהן טובים מאוד. לעומת זאת, החלק המערבי של הישוב מקבל מים ממי המוביל הארצי אשר בו מופיעות מפעם לפעם מגרעות בטעם וריח. מקור המגרעות הנ"ל הוא בתכולת חומר ביולוגי כגון אצות וכו' במי הכנרת. חברת „מקורות“ מבצעת זה תקופה ארוכה מחקר על מנת להתגבר על תופעה זו.

לשם חיבור החלק המערבי של הישוב אל הבארות בשפלת לוד יש לשנות את מערכת הצינורות. את ההוצאה בהקשר זה העמידה חברת „מקורות“ על מאה אלף לירות.

עם קבלת התלונה בלשכת הבריאות תל-אביב, מתושב אורי-יהודה, בתאריך 3 ביוני 1968, על ריח במי שתייה, לקחה הלשכה ביום 5 ביוני 1968 ארבע דגימות מים לבדיקה כימית, שלא הוכיחה הימצאות חנקות או חנקיות, אולם המעבדה מצאה שמן המים נודף ריח בלתי-נעים. בתאריך 14 ביוני 1968 נטלה הלשכה דגימות מים נוספות לשם בדיקה בקטריו-לוגית. תוצאות הבדיקה הניחו דעת הלשכה ואין סכנה לבריאות בשתיית המים.

בתאריכים 11 ביוני 1968 ו-22 ביוני 1968 פנתה לשכת הבריאות תל-אביב לחברת „מקורות“ בבקשה לדאוג שהמים המסופקים על-ידיה לכל חלקי מועצת אורי-יהודה יהיו מתאימים לגליון ההדרכה של מכון התקנים הישראלי.

יש לציין שהריח במים מופיע בתקופה קצרה במשך השנה, בחודשים אפריל או מאי.

התשובות לשאלות הספיציפיות בשאלתה הן כלהלן:

1. הפרסום נכון.
2. הלשכה ביצעה בדיקות בקטריו-לוגיות וכימיות.
3. כל התוצאות הניחו את דעת לשכת הבריאות פרט לריח.
4. לפי תוצאות הבדיקות אין במים גורמים העלולים לפגוע בבריאות האוכלוסייה.
5. לשכת הבריאות מוסיפה לטפל בבעיה בשיתוף

ד. חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 8), תשכ"ט—1968 (*) (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

משה אונא (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ושלישית את חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 8), תשכ"ט—1968.

הצעת חוק זו פורסמה כבר בשנת 1965 כתיקון

היו"ר מ. סרדינס:

הכנסת תעבור לסעיף ז' בסדר-היום: חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 8), תשכ"ט—1968, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

(*) „דברי הכנסת“, מושב רביעי של הכנסת החמישית, חוב' ל"ב, עמ' 2254; מושב ראשון של הכנסת השישית, חוב' ל', עמ' 474; נספחות.

ליים, הוא הפרק השמיני של החוק. בהצעת הממשלה יוחד הפרק לבחירות בקרב עובדי שירות החוץ והימאים. הוועדה חשבה שהכללת עובדי שירות החוץ מסבכת את העניין במידה רבה מאד. לדעת הוועדה, לא היתה הצדקה להעדיף לעניין זה של ביצוע זכות הבחירה, את עובדי שירות החוץ על פני עובדים אחרים בשירות ציבורי בחוץ-לארץ, לפי שיש רבים כאלה, או אף על אורחים אחרים הנמצאים בחוץ-לארץ בעניינים החשובים גם למדינה. כל אבחנה כזאת היתה פוגעת בעקרון הכלליות של הבחירות. כי אם יש סדר הצבעה וקלפי במקום מסויים, אין לראות כיצד תוצדק אפליה בין בעל זכות בחירה אחד ובעל זכות בחירה אחר. מלבד זאת, גם הכללת סוגים נוספים בפרק זה היתה מסבכת את העניין עד מאד.

הוועדה החליטה איפוא, כי מחוץ לשטח ישראל תתקיים הצבעה רק על אוניות ישראליות. ושוב, בגלל עקרון הכלליות חשבה הוועדה כי אם מקיימים קלפי ומקיימים הצבעה על אוניות ישראליות, אין לעשות הבדל בין ימאי הנמצא באוניה ובין נוסע הנמצא בה, כי לשניהם אותה הזכות לבחור.

אחת הבעיות הקשות שעמדו להכרעה בוועדה היתה קביעת יום הבחירות באוניות, לא נעלמה מן הוועדה החשיבות העקרונית של קיום יום בחירות אחיד. המאור-עות של הימים האחרונים לפני יום הבחירות עשויים לעתים להשפיע השפעה חשובה על הצבעתו של הבוחר. מבחינה זו ייתכן שיש טעם לפגם בקיום בחירות לפני היום הקבוע להן במדינה. מצד אחר שקלה הוועדה את הנזק העלול להיגרם אם הבחירות באוניות יתקיימו ביום שמתקיימות הבחירות בארץ, והמעטפות יגיעו בעוד מועד ויפסלו, או שפרסום תוצאות הבחירות יתעכב בשל כך, עם כל המתח הכרוך בכך. על כן החליטה הוועדה שהבחירות באוניות יתקיימו ביום החמישי שלפני יום הבחירות. זה כתוב בסעיף 156 לחוק העיקרי. עם זאת, כדי למנוע עיכוב בפרסום התוצאות, נקבע כי המעטפות שייגעו אחרי היום השביעי שלאחר יום הבחירות לא יובאו בחשבון (סעיף 156כא). זאת קבעה הוועדה לאחר שקיבלה דין-וחשבון מפורט על הזמן הדרוש להעברת חומר ממקומות שונים בעולם.

אם כן, לצורך העברת המעטפות עומדים לרשות הבוחרים הללו 12 יום, ואנו חושבים שזה יספיק כדי להבטיח שלא כולל, בכל אופן הרוב המכריע של המעטפות יוכל להגיע לארץ.

הוועדה החליטה כי הבחירות יתקיימו על אוניות שיש בהן לפחות 14 אזרחים ישראלים בני 18 ומעלה (סעיף 156 לחוק העיקרי). בקשר לכך קיבלה הוועדה מספרים מפורטים ממשרד התחבורה, והוברר לה שהור-אה זו תפגע במספר קטן של בעלי זכות בחירה. הוועדה חשבה שצריך שיהא בקלפי מנימום של מצביעים כדי להבטיח את סדירות הבחירות, ועל כך קבעה מספר זה. וזהו המסגרת העקרונית לקיום הבחירות באוניות ישראליות. אעבור עתה לפרטי ההוראות בקצרה.

לצורך קיום הוראות הפרק השמיני נקבע בסעיף 156 לחוק העיקרי (שהוסף על-ידי הוועדה): „לא יאוחר מהיום ה-42 שלפני יום הבחירות ימסור שר הפנים לועד-דה המרכזית, לאחר התייעצות עם שר התחבורה, רשימה של כל כלי השיט וכן כל ידיעה בקשר לכלי השיט

מס' 5 לחוק הבחירות לכנסת. היא הובאה לקריאה ראשונה בכנסת החמישית בחודש סיון תשכ"ה ולא הגיעה לכלל דיון בוועדה בתקופת כהונתה של הכנסת החמישית. על הצעת החוק הוחל דין הרציפות בחורף 1966. הוועדה טיפלה בהצעת החוק בשנה הקודמת.

החוק בא להשיג שתי מטרות עיקריות: ייעול הכנת הבחירות לכנסת תוך קיצור המועדים הכרוכים בכך והענקת זכות בחירה לימאים המצויים ביום הבחירות מחוץ לגבולות הארץ באוניות בלב ימים. אגב הטיפול בהצעת החוק נתעוררו עוד שאלות אחדות שהעסיקו את הוועדה, כגון עניין התקנת תקנות לבחירות על-ידי שר הפנים, קביעת נוסח משולב של חוקי הבחירות, חוק פנקס הבוחרים ועוד. הוועדה טיפלה גם בבעיות אלה.

בוודאי זכורה לכנסת כל פרשת הדיונים בוועדת החוקה, חוק ומשפט בשלהי הכנסת החמישית בשאלת הענקת זכות הבחירה לימאים. אז מצאה הוועדה שהזמן לא יספיק לעבד הוראות מפורטות כפי שהן דרושות כדי לממש את הזכות העקרונית לבחור, שנקבעה בסעיף 4(ג) לחוק, לאמור: „לא תהיה הצבעה אלא בתחום היבשה של ישראל ובאוניות ישראליות. ההוראה בדבר הצבעה באוניות ישראליות תחילתה לאחר שהכנסת תקבע בחוק את סדרי ההצבעה האמורה.”

אם כן, אמנם קבעה אז הכנסת באופן עקרוני שיש לתת אפשרות להצביע, אבל ברור היה שדרושות לכך הוראות מיוחדות שאינן תואמות, או אולי נכון יותר לומר — שחורגות במידה ניכרת ממה שנהוג בבחירות בתחום היבשה של ישראל.

רצוני להוסיף שאחרי שקיימנו את הדיונים בעניין זה, אני משוכנע עוד יותר מכפי שהייתי משוכנע אז, שצדק הרוב בוועדה שלא קיבל את התביעות הדחופות של הימאים, ושהוועדה לא חוקקה בחפזן את הפרק הזה בחוק.

אצביע רק על פרט אחד: יום ההצבעה נקבע עכשיו בחוק, בשביל הימאים, חמישה ימים לפני יום ההצבעה במדינה. עניין זה דרש מאתנו בירורים נרחבים בשאלות מסובכות של המצאת תוצאות הבחירות לוועדת הבחירות המרכזית, האפשרות לטפל בהן וכו'. ברור היה שלו היינו מחליטים אז על פרטי נתנת זכות הבחירה לימאים, לא היינו יכולים להבטיח את הביצוע התקין של זכותם לבחור על-ידי העתקת יום הבחירות, כפי שעשינו זאת עכשיו.

ועדת החוקה, חוק ומשפט ראתה חובה לעצמה להביא את הבעיה על פתונה בכנסת זו, והבטיחה דבר זה כדי שימאי ישראל יוכלו להשתתף בבחירות לכנסת הבאה. הוועדה החלה בדיוניה בנושא זה לפני שנה. היא גם קיימה ישיבה משותפת בתחילת הדיון הזה עם נציגי הימאים, כדי לשמוע את הערותיהם. לא היה כל צורך בלחץ כלשהו, כפי שרצו תמיד להציג את המצב. הוועדה קיבלה על עצמה את התפקיד הזה וגמרה אותו.

החוק הונח על שולחן הכנסת כבר ב"ב באב תשכ"ח והיה יכול לבוא לקריאה ראשונה לפני תום מושב הקיץ הקודם. אבל ברור שגם היום יש עוד די פנאי כדי לדון בחוק ולאשר אותו, והימאים יוכלו להצביע בבחירות הבאות.

אולי רצוי שאתחיל בסקירת ההוראות המיוחדות בפרק שהוקצה לנושא זה של בחירות בכלי שיט ישרא-

בסעיף 56כב, קבעה הוועדה סייגים מפורטים. במקום האיסור הכללי בהצעת הממשלה על כל תעמולה בתקופה שבין הצגת רשימות המועמדים ועד לסיום ההצבעה, נקבע בהצעת הוועדה שלא תהיה כלל תעמולה על-ידי אסיפות, כדי למנוע בעיות שאין אפשרות לפתור אותן במסגרת אוניה, כפי שאלת העמדות של אולמות לרשות הרשימות. כן לא תהיה העברת שידורי תעמולה ברמקו-לים של האוניה, ולא על-ידי חלוקת חומר תעמולה או הצגתו בדברים, פרט לחומר שתמצא הוועדה המרכזית.

הוועדה גם קבעה שהעברת שידורי רדיו ברמקולים תיפסק בשעה 7.00 בערב שלפני יום ההצבעה באוניה. שידורי תעמולה ברדיו נפסקים, כידוע, בארץ בערב שלפני יום הבחירות, אך מכיוון שיום ההצבעה באוניות שונה מיום הבחירות, התאימה הוועדה את ההוראות בעניין זה.

הוועדה גם הוסיפה איסור על קברניט או ימאי בדרגת קצין לקחת חלק בתעמולות בחירות, וקבעה כי העובר על כך ישא באחריות משמעתית בנוסף על אחריותו הפלילית.

אלה הם הדברים בקשר להצבעת הימאים. רצוני להדגיש שוב כי ההסבר שנתתי מוכיח בעליל כי היה צורך בטיפול רב בפרק הזה כדי לשוות לו דפוסים שעל-פיהם תוכל ההצבעה להתנהל בצורה נאותה גם באוניות.

נעבור עתה לשינויים הנוגעים לקיצור לוח המועד-דים ויעול מערכת הבחירות. הקיצור נתאפשר על-ידי שיטת הפנקס המוכן, כידוע לחברי הכנסת, שכל כוונתו לאפשר עריכת בחירות, גם מחוץ למועד הקבוע להן, תוך זמן קצר ביותר.

בלוח המועדים המתוקן, שהגישה הממשלה, הכניסה הוועדה תיקונים קלים שבנועו בעיקר מנסיגה של חברי הוועדה בבחירות קודמות ומתוך רצון להנהיג זמירות-יתר בעניין זה. ואם יראה הגסיון כי ניתן לקצר עוד יותר, נתקן זאת אחר כך, בהודמנות של תיקון החוק שבדואי עד יגיע אלנו.

למינוי ועדות אזוריות על-ידי הוועדה המרכזית ומינוי שופטים כיושבי-ראש הוועדה האזורית (סעיפים 7-8 לחוק המוצע; סעיפים 13 (א) ו-13א (א) לחוק העיקרי) הציעה הוועדה 38 יום לפני הבחירות, במקום 34 יום כהצעת הממשלה.

למינוי ועדות קלפי על-ידי הוועדות האזוריות, ואישורן על-ידי הוועדה המרכזית (סעיף 9 לחוק המוצע; סעיף 14 (א) לחוק העיקרי), נשאר המועד כהצעת הממשלה: 20 ימים ו-10 ימים לפני הבחירות.

לפרסום המועד והמקום להגשת רשימות המועמ-דים (סעיף 15 לחוק המוצע; סעיף 18 (ט) לחוק העיקרי), נקבעו עתה 40 יום. הממשלה הציעה להשאיר זאת לתק-נות. להגשת רשימות המועמדים נקבעו 35 ימים במקום 33 ימים.

לגבי הדעה לבאי-כוח רשימת המועמדים על ליקויים ברשימות המועמדים (סעיף 16 לחוק המוצע; סעיף 22 לחוק העיקרי) היתה הצעת הממשלה 26 יום, והוועדה קבעה 29 יום. לגבי תיקון הליקויים ברשימות המועמדים, הציעה הממשלה 20 יום; הוועדה - 24 ימים.

שביקשה הוועדה". על-פי אינפורמציה זו תוכל הוועדה לקבוע באילו כלי שיט ייערכו הבחירות לפי ההוראות המיוחדות לפרק זה (סעיף 756). היא לא תורה לערוך את ההצבעה באוניה, כאמור, אם ימצאו בה פחות מ-14 אזוריים ישראלים או אם תיווכח כי ביום ההצבעה תימצא האוניה בנמל ישראל.

האחראים לבחירות יהיו, כפי שנקבע בסעיף 56, לפי הצעת הוועדה - הקברניט והימאי בעל הוותק הגדול ביותר מבין הימאים בכלי השיט שאינם קצינים ושהם אזרחים ישראלים. בהצעת הממשלה נאמר כי האחראי השני יהיה איש הצוות בעל הדרגה הגבוהה ביותר. הוועדה חשבה כי רצוי שאחד מן האחראים יהיה מבין הימאים שאינם קצינים, ולא ייקבע לפי ההיררכיה של הפיקוד באוניה. הוועדה הוסיפה כי במקרה שהקבר-ניט אינו אזרחי ישראל, ימלא את תפקיד האחראי בעל הדרגה הגבוהה ביותר בין אזרחי ישראל. אם יש באוניה יותר מימאי אחד הכשיר להיות אחראי, יהיה לאחראי הקשיש בהם, ולא בעל הוותק הגדול ביותר, כפי שהציעה הממשלה. בדרך כזו אנחנו חושבים שהבטחנו בצורה תקינה גם את שאלת האחראים.

האחראים יתמנו על-ידי הוועדה המרכזית, שתמנה גם את ממלא המקום לכל אחראי. זה כתוב בסעיף 56(ג) לחוק העיקרי. לאחראים וכן לממלאי המקום תשלח הוועדה המרכזית כתיב מינוי. קבענו הסדר זה כדי להב-ליט את החשיבות שאנחנו מייחסים לתפקיד של האחראי לבחירות. חשבנו שמינוי זה יוסיף משקל לתפקיד. הוועדה התפלגה בשאלה אם יש להכניס שינוי בסעיף הדן באחראים, כשהמדובר באוניות נוסעים שמספר המצביעים בהן יהיה כמובן הרבה יותר גדול. לפי גירסה א' בהצעה, ינהגו באוניות נוסעים כבכל הא-ניות האחרות. בעלי גירסה ב' מציעים כי באוניה המשמ-שת להובלת נוסעים תמנה הוועדה המרכזית את האחר-אים ואת ממלאי מקומם מבין הימאים והנוסעים, סעיף 56(ה).

כן נקבעו הוראות המתאימות להצעת הממשלה בדבר חומר ההצבעה שישלח לאחראים, אופן פרסומו בלוח המודעות ושעות ההצבעה ומקומה. הוועדה הוסיפה כי יש לפרסם הודעה על שעות ההצבעה ומקומה לא יאוחר מ-48 שעות לפני הבחירות, כפי שזה כתוב בסעיף 56.

בסעיף המחייב את יושבי-ראש הוועדה המרכזית להודיע במברק לאחראים על כל שינוי ברשימות המועמדים, כפי שנשלחו להם, תיקנה הוועדה - כדי למנוע הכבדות - וקבעה כי הודעה כאמור תישלח על שינויים שהוועדה החליטה שיש להודיע עליהם, ולא על כל שינוי שהוא. זה נאמר בסעיף 56ב.

בסעיפים הקובעים הוראות בעניין הדעה על התקש-רויות, זיהוי המצביעים, תא ההצבעה, נוכחות במקום ההצבעה, ניהול פרוטוקול, שיגור המעטפות, טיפול במעט-פות ההצבעה - חלו שינויים קלים בלבד. אשר לאופן ההצבעה, הוסיפה הוועדה כי מותר לבוחר להשתמש גם בפתק הצבעה מודפס. הוסף חיסיון לצירורות המיועדים לוועדה המרכזית: הם לא ייפתחו על-ידי שלטונות המבס והצנזורה. גם בכך אנחנו רוצים להבטיח סדירות גמורה של הבחירות.

אשר לתעמולות בחירות באוניות, כפי שזה מופיע

במקרה שנשיא בית-המשפט העליון יקבע כך - יודיע על כך ליושב-ראש הכנסת. בסעיף קטן (ג) נקבע עתה כי יהיו ליושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית ארבעה סגנים במקום שישה היום. אך רשאית ועדת הכנסת להחליט על הגדלת מספרם עד לשמונה. הוראה זו באה לאפשר גמישות בעניין רגיש זה, שלא יהיה צורך לשנות מדי פעם את החוק, כאשר תהיה בכנסת קונסטלציה הדורשת להגדיל את מספר הסגנים.

סעיף 6, המתקן את סעיף 12 לחוק העיקרי, קובע כי יושב-ראש הכנסת יזמן את הוועדה המרכזית ליושב-תה הראשונה תוך מועד מסוים. הממשלה הציעה למחוק את הסעיף; שוב מפני שבפרקטיקה זה כך, ומתוך הנחה שעם סידורי הקבע, הקשרים בחוק הפנקס, מבטחות רציפות בין ועדה לוועדה, ואין עוד צורך בכך. הוועדה החליטה להשאיר את הסעיף, ובכך לבטא מעין חיץ בין פעולות הוועדה כוועדת פנקס לבין פעולתה כוועדת בחירות. תוקן המועד: לא יאוחר מן היום ה-15 שלאחר מסירת ההודעה בכנסת על הרכבה של הוועדה.

בסעיף 9, המתקן את סעיף 14 לחוק העיקרי, הציעה הממשלה בסעיף קטן (ד) שלושה ממלאי מקום לחבר ועדת קלפי, במקום שניים כיום. הוועדה העדיפה למנוע סירבול וקבעה שיהיו שניים, אך רשאית סיעה לדרוש שיהיו שלושה ממלאי-מקום.

פיסקה (4) נמחקה בהצעת הממשלה. הוראת פיסקה זו - הקובעת את האפשרות להחליף נציגים בוועדות הקלפי - הוכנסה למסגרת הסעיף הבא, ולכן נמחקה הפיסקה בהצעת הממשלה מכאן. הוועדה העדיפה להשאיר במסגרת סעיף זה, ולא להחיל על החלטת נציגים בוועדות קלפי אותן הוראות הנקבעות בסעיף הבא על החלטת נציגים בוועדה המרכזית ובוועדות האזוריות.

סעיף 10 בא להוסיף סעיף 14 בחוק העיקרי, הן בהחלטת נציגי הסיעות וממלאי מקומם בוועדה המרכזית ובוועדות האזוריות. הוועדה הוסיפה כי במקרה של החלטת נציג בוועדה אזורית, תימסר ההודעה גם ליושב-ראש אותה ועדה.

סעיף 11 מתקן את סעיף 15 לחוק העיקרי, הן בהודעה בכנסת על הרכב ועדת הבחירות המרכזית. הוועדה האריכה במקצת את המועד: במקום תוך 10 ימים מיום הקמתה - תוך 14 יום.

סעיף 12 מתקן את סעיף 16 לחוק העיקרי, והוא בא להוסיף הוראות בדבר מילוי מקומם של יושבי-ראש הוועדות האזוריות וועדות הקלפי. הוועדה תיקנה את הצעת הממשלה, וקבעה כי בהעדף יושב-ראש ועדה אזורית ימלא את מקומו אותו סגן שקבעה הוועדה המרכזית, מתוך כוונה למנוע ויכוחים בשאלה זו בוועדה עצמה. כן הוסיפה הוועדה הוראה דומה לגבי יושב-ראש ועדת קלפי; שם נקבע כי יהיה לו רק סגן אחד, ובהעדף היושב-ראש ימלא הוא את מקומו.

סעיף 13 מתקן את סעיף 17 לחוק העיקרי. סעיף קטן (א) לסעיף 17 דן בשמות סיעות הכנסת ומספר חבריהן. בהצעת הממשלה נאמד כי לעניין חוק זה יאושרו שמות הסיעות על-ידי ועדת הכנסת. גוסס הוועדה קושר זאת בפרסום התוצאות ברשומות.

פיסקה 2 באה להשיב על השאלה, מה יקרה כשמש-תנה הרכבה הסיעתי של הכנסת. הוועדה הוסיפה על

בפרסום ההודעות על מקומות הקלפי אין שינוי. לאישור רשימות המועמדים ולהודעה על סירוב לאשר רשימות מועמדים לבאי-כוח רשימה (סעיפים 17 ו-18 לחוק המוצע; סעיפים 23 ו-24 (ב) לחוק העיקרי), הציעה הממשלה 18 יום; הוועדה קבעה 20 יום.

לגבי המועד להגשת ערעור על-ידי בא-כוח רשימה לבית-המשפט העליון (סעיף 18 לחוק המוצע; סעיף 24 (א) לחוק העיקרי), - 18 ימים לפני הבחירות, במקום 20 ימים לפי הצעת הממשלה.

למסירת פסקי-הדין של בית-המשפט העליון (סעיף 18 לחוק המוצע; סעיף 24 (ב) לחוק העיקרי), הציעה הממשלה 10 ימים. הוועדה קבעה 13 ימים לפני הבחירות.

פרסום רשימות המועמדים ברשומות (סעיף 19 לחוק המוצע; סעיף 25 לחוק העיקרי), כהצעת הממשלה: 8 ימים, במקום 16 ימים היום.

למסירת הודעת באי-כוח הרשימות על התקשרות של רשימות (סעיף 20 לחוק המוצע; סעיף 26 (ב) ו-1) לחוק העיקרי) קבעה הוועדה 8 ימים במקום 6 ימים לפני הבחירות; ולפרסום הודעה על התקשרות - 6 ימים לפני הבחירות, במקום 4 ימים לפני הבחירות.

להעברת פתק הצבעה לוועדת הקלפי - סעיף 28 לחוק המוצע; סעיף 34 לחוק העיקרי - במקום עשרה ימים, נקבעו יומיים כהצעת הממשלה.

אלה הם התיקונים בלוח המועדים. ומכאן אני עובר להסברת השינויים שהכניסה הוועדה בסעיפים אחרים.

בסעיף 3 - שהוא תיקון לסעיף 9 לחוק העיקרי - נקבע המועד להקמת ועדת הבחירות המרכזית: במקום תוך 30 יום - תוך 60 יום מיום כינוסה של כל כנסת חדשה. הוברר לוועדה שלשתים מתעוררות בעיות העלו-לות לגרום עיכובים בעבודת הוועדה. לדוגמה, השאלה מהי סיעה. 30 יום לא היו נראים לוועדה כמספיקים להבטיח את הדיונים המקדימים את הקמת הוועדה. בעקבות זאת הווארד גם המועד להגשת שמותיהם של נציגי הסיעות בוועדה המרכזית - סעיף 4 המתקן סעיף 10 לחוק העיקרי.

סעיף 5 מתקן את סעיף 11 לחוק העיקרי, ובו נדונה בסעיף קטן (א) שאלת בחירת יושב-ראש לוועדת הבחירות המרכזית. בהצעת הממשלה נמחקה ההוראה, שבחירתו תהיה על-פי בקשת יושב-ראש הכנסת ותוך מועד מסוים, מן הטעם שזו שאלה אדמיניסטרטיבית שיש להשאירה בידי משרד הפנים; בעיקר גם מן הטעם שלפי חוק הפנקס תהיה זו מעתה ועד קבועה. הוועדה חזרה לגוסס הקודם, תוך תיקון המועד: 60 יום מיום כינוסה של הכנסת. כן הוועדה הוועדה סעיף קטן (ב) בחוק הקיים, שנמחק בהצעת הממשלה, הן בשאלת מינוי ממלאי-מקום ליושב-ראש הוועדה המרכזית; כשנבצר ממנו למלא תפקידו. הוועדה קבעה כי בד בבד עם בחירת יושב-ראש הוועדה ייבחר גם אחד משופי-טי בית-המשפט העליון כממלא מקומו, והוא יכהן משקבע נשיא בית-המשפט העליון שנבצר מיושב-ראש הוועדה למלא תפקידו. רצוני להעיר שהנוסח בסעיף זה צריך להיות: ייבחר מבין שופטי בית-המשפט העליון, לא מבין חברי בית-המשפט העליון. הוועדה הוסיפה כי

בהדרגה, ולכן הציעה לקבוע הפעם במקום עד 12 בלילה עד 11 בלילה ולא עד 10 כהצעת הממשלה.

סעיף 26 מוחק את סעיף 33(ה) לחוק העיקרי. בהצעת הממשלה הוכנסו לסעיף זה, הן בפתקי הצבעה, עילות לפסילת פתקי ההצבעה. הוועדה החליטה לרכז את כל העילות בסעיף נפרד, ולכן מוחק מסעיף זה את סעיף קטן (ה).

סעיף 27 מוסיף סעיף 33א בחוק העיקרי, הן בקולות פסולים. הוועדה הוסיפה כאן גם את פסילת המעטפות המגיעות מחיילים או מימאים אחרי היום השביעי שלאחר הבחירות, כפי שכבר הסביר בדבריו על בחירות הימאים. כדי לתת תשובה למקרים נוספים שעשויים להתברר הוסיפה הוועדה סעיף קטן (ב), האוסר מר שמוטר להוסיף בתקנות הוראות פסילה ובלבד שהחלטת הוועדה המרכזית בעניין זה נתקבלה ברוב של שני שלישים.

סעיף 30 הוא תוספת של הוועדה: הוא מבטל את סעיף 44(ב) לחוק העיקרי, מאחר שהעניין מוסדר בחוק חסינות חברי הכנסת.

סעיף 31 גם הוא תוספת של הוועדה. הוא מבטל את סעיף 46 לחוק העיקרי, מאחר שהעניין מוסדר בחוק המיוחד לצרכי תעמולה.

הוועדה מחקה סעיף 26 בהצעת הממשלה, שבא להוסיף סעיף 47א ולקבוע כי, "חבר ועדת קלפי וממלא מקומו לא יקחו חלק בתעמולת הבחירות בתחום איזור הקלפי שאליה נתמנו". הרוב בוועדה סבר שזו גזירה שקשה יהיה לעמוד בה. בעניין זה יש הסתייגות.

אני מגיע לפרק השמיני, שכבר דיברתי עליו, ועל כן אני עובר לסעיף 35 המתקן את סעיף 58 לחוק העיקרי, וקובע עונשים למשמיד, מלכלך, מעלים וכו' פתקי הצבעות. הוועדה הוסיפה על כך גם את מי שמסמן פתק הצבעה.

סעיף 36 בא להוסיף סעיפים 58א-58ב בחוק העיקרי, הדנים על נטישת חומר הצבעה או אי-מלוי חובה על-ידי אחראי. הוועדה השוותה את העונש בשני הסעיפים: מאסר חמש שנים או קנס חמשת אלפים לירות, והוסיפה כי הוא הדין במי שממלא מקומו של יושב-ראש הקלפי. כלומר, ממלא המקום האחראי באותו רגע, אם לא מילא את חובתו, גם הוא בר-עונשין.

סעיף 38 דן בסעיף 60 לחוק העיקרי, והוא בא לתקן את ההוראה בדבר שימוש לרעה בפנקס ויהיו או בתעודת זהות. הוועדה הבחירה שהמדובר בתעודה או בפנקס, שאינם של"ו, כשנעשה הדבר, בכוונה להטות עות את ועדת הקלפי או את האחראי."

סעיף 39 מתקן את סעיף 65 לחוק העיקרי, והוא מוסיף הוראה המקבילה להוראה דומה בחוק הפנקס: אם חל מועד מן המועדים הנקובים בחוק באחד מימי המנוחה - יידחה המועד ליום חול הראשון שלאחריו.

סעיף 41 מתקן את סעיף 68 לחוק העיקרי, והוא תוספת הוועדה. סעיף 68(א) מחייב מסירת רשימות ועדות הקלפי וחבריהן לכל חבר הוועדה המרכזית. הוברר לוועדה שהוראה זו מחייבת מסירת כמויות גדולות מאוד של חומר, לעתים שלא לצורך. וכדי להקל על העומס הטכני החליטה הוועדה לכתוב במקום זאת, שכל חבר של הוועדה המרכזית וכל משקיף בה רשאים

כך גם את המקרים של שינוי שם של סיעה או מספר חברה וקבעה דין אחד לוועדות האזוריות ולוועדות הקלפי. אם כבר נתמנו חברי הוועדות, לא יביא השינוי בהרכב הסיעתי של הכנסת לידי שינוי בהרכב הוועדות; ולסיעה, שנתרה בלי נציג, יהיה חבר בדעה מיעוצת. סעיף 15 מתקן את סעיף 18 לחוק העיקרי. בפסקה (2) נקבע אופן הגשת רשימת המועמדים. הוועדה הפרידה את החלק השני, הדין בתצהיר שיצורף לרשימה, וקבעה כי התצהיר יאשר רק שהחתימה ניתנה בנוכחות המצהיר, והמצהיר יוסיף את חתימתו ליד חתימת המגיש. בהצעת הממשלה נאמר שהתצהיר יאמת את החתימות. אנו לא רצונו לדרוש מן המגיש לקיים את הבדיקה הנרחבת שעלולה להיות קשורה בכך.

בסעיף קטן (ה) נקבע בהצעת הממשלה כי מי שחתם על יותר מרשימה אחת - חתימותיו בטלות. הוועדה הקדימה לקביעה זו הוראה האוסרת לחתום על יותר מרשימה אחת. נראה היה לנו, שכאשר באים לפסול חתימה על יותר מרשימה אחת, צריך להיאמר בחוק שעצם החתימה על יותר מרשימה אחת היא דבר אסור.

בסעיף קטן (ז) הועלה מספר החתימות שיובאו בחשבון בעניין סעיף זה מאלף לאלף וחמש מאות.

סעיף 18 מתקן את סעיף 24 לחוק העיקרי. בפסקה (3) הציעה הממשלה להכניס - בנוסף על הערעור על סירוב לאשר רשימת מועמדים - גם ערעור על אישור רשימת מועמדים. אך הוועדה חשבה שאין להעביר לבית-המשפט העליון את הוויכוח על אישור רשימת מועמדים, לאחר שהוועדה המרכזית החליטה על כך. ולכן נמחק התיקון.

סעיף 21 מתקן את סעיף 27 לחוק העיקרי, והוא בא להוסיף הוראה בדבר קביעת מקומות הקלפי. לפי הצעת הממשלה צריך היה שר הפנים לקבוע את הדבר ולהודיע על כך לוועדה המרכזית, שרשאית לשנות זאת. במקום זאת החליטה הוועדה כי ועדת הבחירות המרכזית תקבע את הדבר לפי הצעת שר הפנים. כלומר, סדר הפוך.

בעקבות זאת תוקנה ההוראה בחוק הפנקס בעניין קביעת אזורי קלפי.

סעיף 22 מוסיף סעיף 27א בחוק העיקרי, והוא הועבר מסעיף 71 הדין בתקנות. הוא קובע הוראות מפורטות למקרים מיוחדים, שבהם ניתן לצרף שתי קלפיות לקלפי אחת, או יש צורך לחלק קלפי אחת לשתיים, או לשנות מקומה של קלפי. הוראות אלה היו קודם-לכן חלק מסמכות הוועדה המרכזית להוסיף הוראות, והוועדה החליטה ליחד למקרים אלה סעיף מיוחד, תוך הכנסת שינויים במועדים: במקום 7 ימים - 10 ימים, ובמקום 4 ימים - 5 ימים. יושב-ראש הוועדה המרכזית וסגניו רשאים, לא יאוחר מהיום העשירי לפני יום הבחירות, לצרף את הבוחר לאיזור הקלפי הקרוב ביותר. מי שמתנגד לצירוף רשאי, לא יאוחר מאשר היום השביעי מיום הבחירות, להביא טענותיו. מצאנו שיש צורך לתת מרחק זמן גדול יותר מיום הבחירות ליום שמשיים דברים כאלה, כדי שהבוחרים יוכלו להיווכח איפה המקום החדש שנמצאת שם הקלפי שלהם.

סעיף 23 מתקן את סעיף 29 לחוק העיקרי, והוא דן בשעות ההצבעה. הוועדה קיבלה את מגמת הממשלה להפחית את מספר השעות, אך החליטה לעשות זאת

ביצוע החוק, כלומר: שר הפנים, תוך שמירת סמכויותיה של ועדת הבחירות המרכזית.

הוועדה תיקנה גם את סעיף קטן 71(ג), הקובע כי בדיונים על בחירות בין חיילים ישתתף שר הבטחון או בא-כוחו. מלבד זאת נקבע עתה כי תקנות בדבר סדרי בחירות בין חיילים יותקנו לאחר התייעצות עם שר הבטחון, ואינן טעונות פרסום ברשומות.

כן הוסיפה הוועדה סעיף קטן (ד), האומר כי שר הבטחון רשאי, תוך 24 שעות מהחלטת הוועדה המרכזית, לערער על ההחלטה לפני ועדת החוק והבטחון של הכנסת, אם לדעתו עלולה ההחלטה לפגוע בבטחון המדינה. ועדת החוק והבטחון רשאית לאשר, לבטל או לשנות את החלטת הוועדה המרכזית, או לקבל החלטה אחרת במקומה.

סעיף 45 מוסיף סעיף 72 לחוק. זוהי תוספת של הוועדה, הבאה לקבוע הוראה מקבילה להוראה הקיימת בחוק הפנקס, כי תקנות שעת חירום אינן בכוחן לשנות חוק זה, להפקיע זמנית את תקפו או לקבוע בו תנאים. הצורך בהוראה זו נתברר אחרי עיון בהצעה שהועלתה בוועדה, שרצוי כי הממשלה תציע נוסח משולב לחוק הפנקס ולחוק הבחירות (נוסח משולב), שיכלול אולי גם את החוק המיוחד בעניין דרכי התעמולה. כלומר: לאחד את כל מערכת החוקים בענייני בחירות לחוק אחד, שיהיה נוח לשימוש ושיהיה ביד המעוניינים למצוא בחוק אחד את כל מה שנוחץ לדעת בענייני בחירות. וכדי לאפשר הוצאת נוסח משולב, צריך היה להאחד את ההוראות הנוגעות לעניין זה בשלושת החוקים. הוועדה תומכת בדעיון זה.

סעיף 46 מתקן את סעיף 73(א), בו נקבע בין היתר כי משרדי הממשלה יגישו את העזרה שתדרוש מהם הוועדה המרכזית. מתוך נסיון העבר הוברר שרצוי להוסיף על כך גם את הרשויות המקומיות, שגם להן יש תפקיד, לפעמים נכבד למדי, בהכנת הבחירות.

סעיפים 47 ו-48 מכניסים תיקונים בחוק פנקס הבחירות לכנסת, תשי"ט-1959, ובחוק הבחירות (דרכי תע"מולה), תשי"ט-1959. התיקונים הנוגסים שהכניסה הוועדה לחוק הפנקס מכוונים להביא להתאמה מלאה בין שני החוקים, שוב, מתוך ראיית הצורך להביא לידי נוסח משולב של שני החוקים.

סעיף 50: - תוך דיוני הוועדה עלתה השאלה של הצבעת אזרחים היושבים כתושבי קבע בשטחים המוחזקים. לפי החוק, כידוע, נערכת ההצבעה רק בשטח המדינה, או באזורים ישראליים גם בשביל תושבי המדינה. משהוצעה הצעת החוק, לא היתה עוד קיימת שאלת השטחים המוחזקים על-ידי צה"ל, כפי שכבר הסברתי. הוועדה החליטה, לאחר התייעצות עם הנוגעים בדבר, להוסיף הוראה המסמיכה את שר הפנים, על אף האמור בחוק זה או בחוקים אחרים, לכלול בפנקס הבחורים לשנת הבחירות הקרובה בוחרים שמענם נמצא בשטח המוחזק על-ידי צה"ל. השר יוכל לתת הוראות בכל עניין הנוגע לביצוע הוראה זו, לאחר התייעצות עם ועדת הבחירות המרכזית. הוראות אלו לא יהיו טעונות פרסום ברשומות, ויובאו לידיעת הנוגעים בדבר בדרך שתיראה לשר הפנים.

נשאר לי עוד להצביע על הסעיף האחרון של החוק,

לענין ברשימות של ועדות הקלפי וחבריהן - ולהעתיקן. נראה היה לנו שדי בכך כדי להבטיח שכל אחד יוכל לקבל את החומר הדרוש לו לטיפול.

סעיף 42 בא להוסיף סעיף 68 בחוק העיקרי. הצעת הממשלה היתה לאפשר אצילת סמכויות הוועדה המרכזית ליושב-ראש הוועדה יחד עם סגניו או ליושב-ראש בלבד. הוועדה תיקנה ואמרה כי לא תהיה אצילה ליושב-ראש בלבד, אלא רק ליושב-ראש וסגניו. והוסיפה סייג: אין לאצול את סמכויותיה של הוועדה לפי סעיף זה בעניינים אלה: בחירת סגנים ליושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית (סעיף 11(ג)); הרכבת הוועדות האזוריות (סעיף 13); אישור מספר החברים והתרכב הסיעתי של ועדות הקלפי (סעיף 14(ב)); קביעת מקור מות הקלפי על-פי הצעת שר הפנים (סעיף 27(ג)); הוראות הנוגעות לפתקי הצבעה (סעיף 33); פרסום תוצאות הבחירות (סעיף 40); החלטות הנוגעות לקלפיות לחיילים (סעיף 52); הארכת מועדים (סעיף 65); דיון בקובלנות לפי חוק זה (סעיף 70) והסמכות בעניין התקנת תקנות ומתן הוראות לפי סעיף 71 לחוק. בכל העניינים האלה - החליטה הוועדה - תתן ועדת הבחירות המרכזית כולה, ולא תאצול מסמכויותיה ליושב-ראש וסגניו.

סעיף 43 מתקן את סעיף 70 לחוק העיקרי, בו נקבע בין היתר כי בית-המשפט לא יזקק לבקשת סעד בקשר להחלטה או להוראה של הוועדה המרכזית, ועדה אזורית או ועדת קלפי. הוועדה הוסיפה כי הוראה זו תחול גם על היושב-ראש וסגניו, או על היושב-ראש של הוועדה, בהתאם לסמכויות שניתנו עכשיו למוסדות אלה.

סעיף 44 מתקן את סעיף 71 לחוק העיקרי. סעיף 71(א) מסמין את ועדת הבחירות המרכזית לתת הוראות, במידה שהחוק עצמו אינו מכיל אותן.

בהצעת הממשלה נקבע כי שר הפנים יתקין תקנות לביצוע החוק, מתוך כוונה לתת מעמד קבע להוראות ועדת הבחירות המרכזית, לכל תצטרך להחזיר ולאשר אותן מדי פעם, כפי שדרוש כיום, אלא במידה שיהיו נסיבות המחייבות שינוי או תוספת. מתוך גישה זו הוצע בסעיף זה כי סמכות הוועדה המרכזית לתת הוראות תהיה במידה שחוק זה והתקנות על-פיו אינם מכילים אותן.

הוועדה חייבה את המגמה לרכז בצורת תקנות את הוראות ועדת הבחירות המרכזית שיש להן אופי של קבע, אך לא רצתה לבטל סמכויות ועדת הבחירות המרכזית בעניין זה. לפיכך קבעה, לאחר דיון ממושך, שני סייגים לסמכותו של השר בעניין זה: (1) השר רשאי להתקין תקנות בהסמכת ועדת הבחירות המרכזית או על-פי המלצתה; כלומר: יש פה שתי דרכים להביא לידי התקנת תקנות; (2) בתקופה הסמוכה לבחירות - בין 60 יום לפני יום הבחירות ועד יום פרסום תוצאות הבחירות - רשאית הוועדה המרכזית ליתן הוראות שעה בעניינים שבהם רשאי השר להתקין תקנות. אך תנאי לקבלת הוראות השוטות מן התקנות הוא החלטת הוועדה שניסיבות השעה מצדיקות זאת. כלומר: צריכה להיות כאן החלטה מפורשת האומרת שהוועדה נתנה את דעתה על המיוחד שהבחלטה זו, בצורה זו, נדמה לוועדה, ניתנה תשובה ליעילות אדמיניסטרטיבית המחייבת התקנת תקנות קבע על-ידי השר הממונה על

חבורת א', ישיבה שכ"ו

— חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 8) (אונא, סרדינס); חוק לביטול פקודת האיגודים המקצועיים (סרדינס, קלינגהופר) —

יש גם הרבה הסתייגויות, ואני מבקש לתת אפשרות לנמקן.

היו"ר מ. סרדינס:

ההסתייגויות יידונו ביום שני הבא.

והוא מכיל את הוראות המעבר שהיו מקודם בסעיף 38 של הצעת החוק. שם נקבעות ההוראות הדרושות כדי לתאם את המצב הקיים למצב שצריך להיווצר עם קבלת החוק.

יש הרבה נושאים חשובים בחוק הזה, ובהתאם לכך

ה. חוק לביטול פקודת האיגודים המקצועיים, תשכ"ח—1968 (*) (קריאה ראשונה)

היו"ר מ. סרדינס:

אנו עובדים לסעיף י"א של סדר היום: חוק לביטול פקודת האיגודים המקצועיים, תשכ"ח—1968, קריאה ראשונה, הצעת חבר הכנסת קלינגהופר. רשות הדיבור לחבר הכנסת קלינגהופר.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה. ההצעה שהיה לי הכבוד להגיש, בדבר קבלת חוק לביטול פקודת האיגודים המקצועיים, עברה ביום 5 ביוני שנה זו את הדיון המוקדם במליאת הכנסת. הדיון המוקדם בוועדת העבודה נערך ביום 3 ביולי שנה זו, והוועדה החליטה שההצעה תובא לקריאה ראשונה. בעקבות החלטה זו פורסמה הצעת החוק ברשומות, ב-14 ביולי. אני שמח שניתנת לי בזה ההזדמנות לפתוח את הקריאה הראשונה בהצעת החוק הזאת.

פקודת האיגודים המקצועיים, שאני מציע לבטל, נחקקה על ידי הנציב העליון בסוף שנת 1947. מעניין לדעת שלמרות שפורסמה באותה עת בעתון הרשמי, לא קיבלה אז תוקף מיידי. כוונתו של המחוקק המגדיר טווי היתה להשאיר עדיין את שאלת זמן כניסתה של הפקודה לתקפה בצריך עיון. בסעיף 1 של הפקודה נאמר, כי הנציב העליון יקבע את התאריך שבו היא תיכנס לתקפה. בחודשים הספורים, מסוף 1947 עד קום המדינה, לא הספיק הנציב העליון להשתמש בסמכותו זו, או שהיה בדעה שטרם הגיע הזמן להשתמש בה. אחרי הקמת המדינה העבירה הממשלה הזמנית את הסמכות לתת תוקף לפקודה לידי שר העבודה. אולם, כפי ששמענו בוועדת העבודה מפי היועץ המשפטי של משרד העבודה, שום שר של ממשלת ישראל לא חשב, במשך למעלה מעשרים שנות קיומה של המדינה, להעניק תוקף לפקודה זו.

רבתי חברי הכנסת, אין זה פלא שפקודת האיגודים המקצועיים לא זכתה במדינת ישראל להיחפץ לחוק ברביצוע. שימש לה מידגם חוק אנגלי משנת 1926, אך הוכנסו לתוכה גם מספר הוראות שלא היו כלולות בחוק האנגלי, אלא נשאו אופי של משטר קולוניאלי מובהק. שנת 1926 היתה באנגליה שנה של שביתות כלליות ממושכות אשר בעקבותיהן נקבע באותו חוק אנגלי, שהתחייבויות לתרום תרומות לקרן השביתות לא יהיו נתונות לאכיפה משפטית. הכוונה היתה להח-

ליש את עוצמת השוכתים מבחינת התמיכה החמרית שהם ביקשו לגייס. הוראה דומה נקבעה בפקודה המגדירות, בסעיף 27.

אזכיר עוד, דרך אגב, שההסתדרות הכללית של פועלי ארץ-ישראל התנגדה בשעתו לפקודה מסיבה נוספת, והיא שהוראה מסוימת, שנכללה אף היא בסעיף 27 לפקודה, היתה מכוונת למנוע בעד ההסתדרות מלהקים מפעלים משקיים בשמה היא ולהפעיל אותם על חשבונה. אבל לא זה העיקר. הפקודה דנה בערבותה באיגודים של עובדים, באיגודים של מעבידים ובאיגודים של עובדים ומעבידים גם יחד: כולם הם באותה מידה ולפי אותה מתכונת איגודים מקצועיים לעניין הפקודה. היא קובעת, שיתמנה רשם מיוחד, אשר ירשום את האיגודים המקצועיים לפי בקשתם ויפקח על פעילותם. בעוד שהפקודה דואגת, מצד אחד, בהוראות רבות ומפורטות לפיקוח ביורוקרטי זה, אין בה, מצד שני, שום אלמנטים שהיו משקפים במידה כלשהי את הרוח החדשה של שאיפה לקידמה סוציאלית. במלים אחרות: הפקודה אינה מתיישבת עם המצב הקיים בארץ בדבר התארגנות הפועלים ומעמדם החוקי בחברה מתקדמת. היא מהווה גורם הבולט בזרותו לעומת דיני העבודה המודרניים והמפותחים שלנו. אילו עמדנו היום לחוקק חוק בדבר הסתדרויות עובדים ובדבר התאחדויות מעבידים, היינו, ללא ספק, רואים את עצמנו חייבים לתת לו תוכן וצורה שונים לגמרי מן הצורה והתוכן של פקודת האיגודים המקצועיים המנדטורית. היינו אז, בוודאי, גם מביאים בחשבון אמונת בין-לאומיות מסוימות שישראל צד להן, כמו האמנה בדבר חופש ההתאגדות בתחום יחסי העבודה והאמנה בדבר הפעלת עקרונות הזכות להתארגנות ולמיקוח קולקטיבי.

אדוני היושב ראש, לא ארחיב עוד את הדיבור להוסיף פת גימוקים מדוע פקודת האיגודים המקצועיים איננה ראויה שיהיה לה מקום בספר החוקים של מדינת ישראל, ומדוע תיטיב הכנסת לעשות אם תבטל אותה. כפי שצינתי בדיון המוקדם במליאה, הצעתי בזמנו בוועדת החוקה, חוק ומשפט, כאשר היא דנה בחוק אחר, בחוק לביטול חוקים שנושנו, שהפקודה תיכלל בחוק זה, אך הצעתי לא נתקבלה אז. משום כך ראיתי צורך להגיש הצעת חוק נפרדת לביטול פקודת האיגודים המקצועיים.

בדיון מוקדם בהצעת החוק הביע כבוד שר המשפטים, בדברי התשובה שלו, את תמיכתו בהצעה במלים

שהזמן חולף, כן סובלת הדעת פחות את הישארותה בספר החוקים.

הי"ר מ. סרדינס :

אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת החוק לביטול פקודת האיגודים המקצועיים, תשכ"ח—1968, לוועדת העבודה נתקבלה.

הי"ר מ. סרדינס :

הישיבה הבאה תתקיים מחר בשעה 11.00. ישיבה זו נעולה.

אלה : „אני מסכים לדעתו של חבר-הכנסת הפרופסור קלינגהופר, שהפקודה המנדטורית הזאת היא אות מתה והיא פלסתר בספר החוקים שלנו ויש לבטלה. אני רק מצטער שהיא לא נכללה ברשימת החוקים שביטלנו, למי הצעת משרד המשפטים, לפני שנה או שנה וחצי בקירוב. אני מודה לחבר-הכנסת קלינגהופר על שהסב את תשומת-לבו של הבית לכך ואני מסכים להעביר את ההצעה לדיון מוקדם בוועדת העבודה". עד כאן דבריו של שר המשפטים. הם מדברים בעד עצמם. ברוח עמדה זו של השר אני מציע שהכנסת תעביר את הצעת החוק לוועדה, על מנת שלא יהיה רחוק היום שבו הכ"נסת תחליט בקריאה שנייה ושלישית לבטל את הפקודה המנדטורית הזאת, שלא הופעלה אף פעם בעבר, ושככל

הישיבה נעלה בשעה 18.58.